

Procena pristupa pravdi manjina na Kosovu Izveštaj

Fond za humanitarno pravo Kosovo
mart 2009 – februar 2010.

Fond za humanitarno pravo Kosovo
dokumentovanje i pamćenje

Napomena

Ovaj izveštaj je deo projekta „Promocija manjinskih prava na Kosovu”, koji zajednički finansiraju Evropska unija – Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava (EIDHR) i Organizacija za evropsku bezbednost (OEBS) – kancelarija Visokog komesara za nacionalne manjine.

Isključivu odgovornost za sadržaj ove publikacije ima Fond za humanitarno pravo Kosovo i ni u kom slučaju se ne može smatrati da ona odražava stavove Evropske unije ili Visokog komesara za nacionalne manjine.

SADRŽAJ

REZIME	49
UVOD	49
1. METODOLOGIJA	50
1.1. Teškoće u pribavljanju podataka od sudova	51
GLAVNI REZULTATI ISTRAŽIVANJA	51
1. ZAPOŠLJAVANJE PRIPADNIKA ZAJEDNICA U SUDOVIMA	51
2. PRAVO NA BESPLATNU PRAVNU POMOĆ	53
3. PRIMENA ZAKONA O UPOTREBI JEZIKA U SUDOVIMA	53
4. NEDOSTATAK PRECIZNIH I POTPUNIH PODATAKA O BROJU PREDMETA.....	54
5. PREDMETI U KOJIMA SE KAO STRANKE POJAVLJUJU PRIPADNICI MANJINSKIH ZAJEDNICA	54
SUDOVI I NJIHOV MANDAT	55
1. OKRUŽNI SUDOVI	55
2. OPŠTINSKI SUDOVI	55
3. OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE	55
4. VRHOVNI SUD KOSOVA	56
5. VIŠI SUD ZA PREKRŠAJE	57
6. SUDOVI U REGIONU PEĆI/PEJĚ	57
OKRUŽNI SUD U PEĆI/PEJĚ OPŠTINSKI SUDOVI U REGIONU PEĆI/PEJĚ OPŠTINSKI SUD U PEĆI/PEJĚ OPŠTINSKI SUD U ISTOKU/ISTOG OPŠTINSKI SUD U DEČANIMA/DEÇAN OPŠTINSKI SUD U ĐAKOVICI/GJAKOVĚ OPŠTINSKI SUD U KLINI/KLINĚ OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE U REGIONU PEĆI/PEJĚ OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U PEĆI/PEJĚ OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U ISTOKU/ISTOG OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U DEČANIMA/DEÇAN OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U GJAKOVĚ/ĐAKOVICA OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U KLINI/KLINĚ	
7. SUDOVI U REGIONU MITROVICE/MITROVICĚ	61

OPŠTINSKI SUD U SRBICI/SKENDERAJ	
OPŠTINSKI SUD U VUČITRNU/VUSHTRRI	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U REGIONU MITROVICE/MITROVICĚ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U SRBICI/SKENDERAJ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U VUČITRNU/VUSHTRRI	
8. SUDOVI U REGIONU GNJILANA/GJILAN.....	63
OKRUŽNI SUD U GNJILANU/GJILAN	
OPŠTINSKI SUDOVI U REGION GNJILANA/GJILAN	
OPŠTINSKI SUD U KAMENICI/KAMENICĚ	
OPŠTINSKI SUD U VITINI/VITI	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U GNJILANU/GJILAN	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U KAMENICI/KAMENICĚ	
9. SUDOVI UPRIŠTINĚ/PRIŠTINA REGION.....	65
OKRUŽNI SUD U PRIŠTINI/PRIŠTINĚ	
OPŠTINSKI SUD U PRIŠTINI/PRIŠTINĚ	
OPŠTINSKI SUD U PODUJEVU/PODUJEVĚ	
OPŠTINSKI SUD U GLOGOVCU/GLLOGOVC	
OPŠTINSKI SUD U LIPLJANU/LIPJAN	
OPŠTINSKI SUD U UROŠEVCU/FERIZAJ	
OPŠTINSKI SUD U KAČANIKU/KAQANIK	
OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE U REGIONU PRIŠTINE/PRIŠTINĚ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U PODUJEVU/PODUJEVĚ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U GLOGOVCU/GLLOGOVC	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U LIPLJANU/LIPJAN	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U KAČANIKU/KAQANIK	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U UROŠEVCU/FERIZAJ	
10. SUDOVI U REGIONU PRIZRENA/PRIZREN.....	68
OKRUŽNI SUD U PRIZRENU/PRIZREN	
OPŠTINSKI SUD U PRIZRENU/PRIZREN	
OPŠTINSKI SUD U MALIŠEVU/MALISHEVĚ	
OPŠTINSKI SUD U SUVOJ RECI/SUHAREKĚ	
OPŠTINSKI SUD U DRAGAŠU/DRAGASH	
OPŠTINSKI SUD U ORAHOVCU/ RAHOVEC	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U REGIONU PRIZRENA/PRIZREN	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U MALIŠEVU/MALISHEVĚ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U SUVOJ RECI/SUHAREKĚ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U DRAGAŠU/DRAGASH	
11. PRISTUP SUDOVI MA IZ PERSPEKTIVE MANJINA	72
OPŠTI ZAKLJUČCI	75
PREPORUKE	76
PRAVNI OKVIR KOJI KOJI UREĐUJE PITANJE NACIONALNIH	
MANJINA- HRONOLOGIJA - Dodatak 1	79
TABELARNI PRIKAZ - dodatak 2	85

REZIME

Fond za humanitarno pravo Kosovo (FHP Kosovo) obišao je u periodu od marta 2009. do februara 2010. godine većinu sudova na Kosovu i obavio intervjue sa predstavnicima tih sudova s namerom da: pribavi podatke o zaposlenosti pripadnika manjinskih zajednica u sudovima, utvrdio da li postoje uslovi za pružanje besplatne pravne pomoći, da li sudovi poštuju Zakon o upotrebi jezika i u kojim predmetima se pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke, odnosno kakva je struktura okončanih predmeta u odnosu na nacionalnost stranaka. Ovo istraživanje je prošireno intervjuima s pripadnicima zajednica koji su se obraćali sudovima na Kosovu.

FHP Kosovo je utvrdio da se zakonski okvir Kosova koji uređuje zastupljenost pripadnika manjinskih zajednica u pravosudnim institucijama ne sprovodi u potpunosti. Taj okvir predviđa da u pravosuđu bude najmanje 15 odsto ne-Albanca, od čega bi se osam odsto radnih mesta odnosilo na Srbe. Uprkos tome, veliku većinu sudija, sudija za prekršaje i administrativnog osoblja u sudovima čine pripadnici albanske zajednice.

Predstavnici sudova tvrde da je pravo na besplatnu pravnu pomoć garantovano svim građanima Kosova pod istim uslovima. S druge strane, velika većina intervjuisanih pripadnika etničkih zajednica dala je FHPKosovu suprotne informacije, naime, da nisu upoznati sa svojim pravom na besplatnu pravnu pomoć, te nisu ni mogli da je koriste, iako im je bila potrebna.

Kad je u pitanju sprovođenje Zakona o upotrebi jezika, FHP Kosovo je utvrdio da se taj zakon generalno primenjuje u svim sudovima u kojima je obavljeno istraživanje. Sudovi izdaju dokumenta na službenim jezicima Kosova – srpskom i albanskom. Sudovi u Prizrenu/Prizren, osim toga, izdaju dokumenta i na turskom jeziku, s obzirom da je i taj jezik u službenoj upotrebi u toj opštini. Pravosudne institucije obezbeđuju usluge

prevođenja svim strankama na srpski i albanski, kao i turski jezik u opštini Prizren. Trebalo bi, međutim, naglasiti da nedovoljan broj sudskih tumača i nedostatak opreme za simultano prevođenja može usporavati sudske postupke. Svugde službenu dokumentaciju koju sudovi koriste u komunikaciji sa građanima priprema Pravosudni savet Kosova u Prištini/Prishtinë. Ova dokumentacija se, međutim, ne priprema i na turskom.

Sudovi nisu u stanju da vode ažurnu evidenciju o predmetima. Većina sudova još uvek nema elektronske baze podataka i stoga evidenciju vode ručnim putem. Na osnovu neposrednog uvida, FHP Kosovo zaključuje da broj predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica iz godine u godinu raste. Ti predmeti se uglavnom odnose na vanparnične postupke i ostavinska pitanja i njih su opštinski sudovi u najvećem broju rešili. Ipak, na osnovu istraživanja i dostupnih statističkih podataka, FHP Kosovo zaključuje da sudovi nisu dovoljno efikasni, što se slaže s većinskim stavom svih manjinskih zajednica da su veoma nezadovoljne radom sudova. S druge strane, predstavnici sudova s kojima je razgovarao FHP Kosovo iznose da je pojačanje tehničkih i ljudskih resursa glavni uslov za efikasnije procesuiranje predmeta.

UVOD

Fond za humanitarno pravo Kosovo (FHP Kosovo) je od marta 2009. do februara 2010. godine sproveo istraživanje s ciljem da pribavi informacije o tome da li pravosudne institucije na Kosovu u potpunosti poštuju pravni okvir¹ za zaštitu manjinskih prava koji se odnosi na rad sudova, uključujući stopu zaposlenosti pripadnika manjinskih zajednica u pravosudnim institucijama. Svrha tog istraživanja je bila da se stekne utisak o pristrasnosti ili nepristrasnosti, profesionalnosti i efikasnosti kosovskih sudova, kao i da se utvrdi da li postoji raskorak kad je u pitanju primena zakonskih mera i mehanizama koji garantuju manjiska prava, a sve to u cilju podizanja svesti donosilaca odluka o ovim pitanjima.

¹ Kad je u pitanju pravni okvir, FHP Kosovo pratio je primenu odredbi člana 57 Ustava Kosova, Glava III u vezi s članovima 24, 31 i 32 Glave II Ustava i Zakona protiv diskriminacije, tačku (j) člana 4 ovog zakona kojim se reguliše jednakost svih građana pred zakonom bez obzira na etničko poreklo, članova (12) do (18) Zakona o upotrebi jezika kojim se uređuje upotreba jezika u sudskim postupcima, kao i Uredba UNMIK-a br. 2006/36 o pravnoj pomoći.

U cilju istraživanja, FHP Kosovo obavio je 48 intervjua sa predstavnicima opštinskih sudova, opštinskih sudova za prekršaje, okružnih sudova, Višeg suda, Višeg suda za prekršaje i Vrhovnog suda Kosova i 32 intervjua sa pripadnicima zajednica koji su bili ili su još uvek stranke u postupcima koji se vode pred sudovima na Kosovu.

Kad je u pitanju geografska obuhvaćenost, istraživanje je obavljeno širom Kosova: istraživači FHP Kosovo obavili su razgovore s predstavnicima **Vrhovnog suda Kosova, Višeg suda za prekršaje Kosova, okružnih sudova u Prištini/Prishtinë, Gnjilanu/Gjilan, Prizrenu/Prizren i Peći/Pejë; opštinskih sudova u Glogovcu/Gllogovc, Podujevu/Podujevë, Lipljanu/Lipjan, Vučitrnu/Vushtrri, Srbici/Skenderaj, Uroševcu/Ferizaj, Kačaniku/Kaçanik, Kamenici/Kamenicë, Mališevu/Malishevë, Suvoj Reci/Suharekë, Prizrenu/Prizren, Orahovcu/Rahovec, Dragašu/Dragash, Dečanima/Deqan, Peći/Pejë, Đakovici/Gjakovë, Klini/Klinë i Istoku/Istog; opštinskih sudova za prekršaje u Glogovcu/Gllogovc, Podujevu/Podujevë, Lipljanu/Lipjan, Vučitrnu/Vushtrri, Srbici/Skenderaj, Gnjilanu/Gjilan, Uroševcu/Ferizaj, Kačaniku/Kaçanik, Kamenici/Kamenicë, Mališevu/Malishevë, Suvoj Reci/Suharekë, Orahovcu/Rahovec, Dragašu/Dragash, Dečanima/Deqan, Peći/Pejë, Đakovici/Gjakovë, Klini/Klinë i Istoku/Istog; odeljenjima uroševačkog/Ferizaj Opštinskog suda i Opštinskog suda za prekršaje u Štrpcu/Shtërpce i odeljenjima suda u Prištini/Prishtinë u Gračanici/Gračanicë.**

FHP Kosovo nije dobio podatke od pravosudnih organa u Mitrovici/Mitrovicë, Leposaviću/Leposaviq i Zubinom Potoku/Zubin Potok zbog toga što ti sudovi ne funkcionišu od 20. februara, 2008. godine.² FHP Kosovo nije dobio podatke ni od Opštinskog suda u Prištini /Prishtinë, Gnjilanu/Gjilan, Vitini/Viti, Opštinskog suda za prekršaje u Prištini/Prishtinë, Prizrenu/Prizren i Vitini/Viti, s obrazloženjem da imaju previše posla i nemaju kapacitete za pribavljanje podataka koji su potrebni FHPKosovu. Od Opštinskog suda u Đakovici/Gjakovë FHP Kosovo nije uspeo da dobije podatke zbog nespremnosti predstavnika tog suda da pruže bilo kakve podatke našoj organizaciji.

1. METODOLOGIJA

Da bi se obezbedila dobra komunikacija i nesmetan tok istraživanja, FHP Kosovo je pripremio i poslao dopis svim predsednicima i sekretarima sudova, u kome ih je obavestio o cilju istraživanja i pozvao da daju svoj doprinos rezultatima istraživanja. Pripremljen je specijalan upitnik za obraćanje sekretarima suda kao i za razgovore sa predstavnicima manjinskih zajednica. Cilja upitnika je bio da se dobiju odgovori na sledeća pitanja:

- Da li se manjine obraćaju kosovskim sudovima?
- Koliko su manjine zastupljene u kosovskom pravosudnom sistemu (broj sudija, tužilaca i administrativnih službenika)
- Da li se manjine obraćaju institucijama kosovskog pravosudnog sistema (da li se pojavljuju na suđenjima; sudski predmeti u kojima su stranke pripadnici manjina, koliko su postupaka pokrenuli pripadnici manjina pred kosovskim sudovima od 1999. godine, koliko njih je okončano)
- Koje vrste postupaka su pokrenute?
- U kojoj meri su manjine upoznate s mogućnošću da traže pravdu na Kosovu?

Tokom rada na terenu, prikupljen je značajan deo dokumenata koji se odnose na prepisku sudova sa strankama, npr. sudska uverenja i potvrde, sudski pozivi, sudske odluke, dostavnice i povratnice, konosmani, novčane kazne, pozivi za glavnu raspravu itd. FHP Kosovo je dobio kopije radnih izveštaja koje nekoliko opštinskih sudova i opštinskih sudova za prekršaje podnose Sekretarijatu Pravosudnog saveta Kosova, kao i znatan broj izveštaja pripremljenih za potrebe istraživanja FHP Kosovo.

Kao što je prethodno receno, FHP Kosovo je obavio razgovore sa 32 pripadnika etničkih zajednica koji su učestvovali ili još uvek učestvuju kao stranke u postupcima pred kosovskim sudovima, kako bi dobio njihov utisak o tome kako se ostvaruje pravda na Kosovu. I istraživanje iskustava zajednica sa kosovskim pravosudnim institucijama bilo je ograničeno na sledeće opštine: Peć/Pejë, Gnjilane/Gjilan, Kamenica/Kamenicë, Prizren, Priština /

Prishtinë i Lipljan/Lipjan. Te opštine su odabrane zbog toga što u njima živi značajan broj manjina. U okviru razgovora s njima, postavljana su im sledeća pitanja:

- Da li ste se ikad obratili nekom kosovskom sudu? Ako niste, pokušajte da objasnite razloge za to, npr: da niste morali, ili zbog nekog drugog razloga (npr. udaljenost suda od mesta gde živite, niste imali prevoz, ili nemate poverenja u kosovske sudove).
- Ako ste se obraćali, objasnite kom ste se sudu obratili (sud, nadležnost, mesto) i opišite konkretan slučaj.
- Na kom jeziku ste se obratili sudu? Da li ste dobili odgovor od suda i ako jeste, na kom jeziku: maternjem ili nekom drugom?
- Na kom jeziku se vodio postupak i da li vam je obezbeđen prevod na vaš maternji jezik?
- Ako niste dobili nikakav odgovor od suda ili ako ste nezadovoljni radom suda, da li ste ikada uputili pritužbu?
- Da li ste upoznati s mogućnošću dobijanja besplatne pravne pomoći i da li ste ikada koristili tu uslugu?

Na kraju, istraživači FHP Kosovo obavili su nekoliko poseta kancelarijama za vezu sa sudovima koje je uspostavilo Odeljenje za sudsku integraciju pri Ministarstvu pravde Kosova, a na osnovu Uredbe UNMIK-a.³ Ove kancelarije imaju mandat da obezbede prevoz i pružaju tehničku i pravnu pomoć strankama kako bi im se omogućio lakši pristup sudovima. Predstavnicima tih institucija postavljana su sledeća pitanja:

- Šta je svrha formiranja kancelarija za veze sa sudovima?
- Koju vrstu pomoći nude te kancelarije i kome?
- Koliko su predmeta primile?
- Kakve su povratne informacije od korisnika usluga?
- S kakvim pritužbama se susreću u svakodnevnom radu s ljudima?

1.1. Teškoće u pribavljanju podataka od sudova

Prikupljanje podataka iz sudskih upisnika

bilo je veoma teško s obzorom da ne postoje kompjuterske baze podataka i da stranke nisu klasifikovane po etničkoj pripadnosti. To znači da u upisnicima ne postoji posebna rubrika u kojoj bi se identifikovala etnička pripadnost stranaka. Naši istraživači bili su „primorani” da ljubazno mole zaposlene u sudovima da odvoje malo vremena i pruže im traženi podatak, što je onda zavisilo od dobre volje pojedinih zaposlenih. Veoma često bi istraživač zajedno sa osobljem suda morao da ručno prepisuje sudske registre kako bi ustanovio etničku pripadnost stranaka. Ova situacija je, naravno, imala uticaja na istraživanje jer je u nekim slučajevima bilo teško utvrditi nacionalnost stranaka, npr. kod pripadnika RAE zajednice, koji obično nose slična imena i prezimena kao albanska većina. Povrh toga, precizno računanje primljenih, rešenih i nerešenih predmeta po nacionalnoj pripadnosti stranaka bilo je suočeno s preprekom uzorokovanom time što sudovi u nekim slučajevima nisu imali potpune podatke o tome koliko je predmeta rešeno na godišnjem nivou, već samo podatke o nerešenim predmetima koji bivaju preneti iz prethodne godine u narednu. Činjenica da FHP Kosovo nije mogao da obezbedi podatke Opštinskog suda u Prištini/Prishtinë (koji je, inače, najveći opštinski sud na Kosovu), opštinskih sudova u Gnjilanu/Gjilan i Vitini/Viti i opštinskih sudova za prekršaje u Prištini/Prishtinë, Prizrenu/Prizren i Vitini/Viti je uticala da se zaključuje na osnovu podataka manjeg broja sudova nego što je bio cilj istraživanja.

GLAVNI REZULTATI ISTRAŽIVANJA

1. ZAPOŠLJAVANJE PRIPADNIKA MANJINSKIH ZAJEDNICA U SUDOVIMA

Kad su u pitanju pripadnici manjinskih zajednica zaposleni u kosovskim sudovima, njihov broj je daleko manji od ustanovljenih kvota. Naime, regulatorni okvir za pravosudni sistem⁴ i Ustav Kosova⁵ putem mera koje sprovodi Pravosudni savet Kosova propisuje da bi ne-Albanci trebalo da

3 Uredba UNMIK-a br. 2005/53; Uredba UNMIK-a br. 2006/25 (XV, Viii) (<http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette>)

4 Uredba UNMIK-a o regulativnom okviru za pravosudni sistem na Kosovu, 27 april 2006

5 Ustav Kosova, Glava VII, član 103

6 Pravosudni savet Kosova je najviši organ pravosudnog sistema Kosova, uspostavljen u skladu sa Uredbom UNMIK-a br. 2005/52, a koji je nadležan za imenovanje sudija, tužilaca i sudija-porotnika. Pravosudni savet Kosova formirao je stalni Savetodavni odbor za manjine, shodno članu 2 i 2.5 UNMIK-ove Uredbe br. 2006/25 sa ciljem da: a) predstavlja zajednice koje nisu dovoljno zastupljene u pravosudnom sistemu Kosova; b) formuliše preporuke kako bi se odredio određen broj radnih mesta koja će biti rezervisana za pripadnike manjina koje nisu dovoljno zastupljene; c) podstiču povratak pripadnika zajednica koje nisu dovoljno zastupljene a koji ispunjavaju uslove i voljni su da rade kao sudije ili tužioc na Kosovu d) sačine preporuke u vezi s pronalaženjem i zapošljavanjem kvalifikovanih pripadnika zajednica koje nisu dovoljno zastupljene kako bi bili imenovani na sudijske i tužilačke funkcije kao i da rade na drugim radnim mestima u okviru pravosudnog sistema Kosova.

7 Broj imenovanih sudija ne obuhvata sudije iz Okružnog suda u Mitrovici /Mitrović, opštinskih sudova i opštinskih sudova za prekršaje u Mitrovici/ Mitrović, Leposaviću/Leposaviq, Zubinom Potoku/Zubin Potok, pošto FHP Kosovo nije uspeo da dobije podatke od tih sudova.

čine najmanje 15 odsto zaposlenih u pravosudnim institucijama, od čega osam odsto radnih mesta pripada Srbima.⁶

FHP Kosovo je utvrdio da ogromna većina sudija na Kosovu dolazi iz albanske zajednice: 234 od 254 sudija su Albanci, šest Turci, osam Bošnjaci, tri Srbi i tri iz zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani.⁷ U okružnim sudovima u Prištini/Prishtinë i Gnjilanu/Gjilan, kao i u Opštinskom sudu u Prištini/Prishtinë (osim u ogranku tog opštinskog suda u Gračanici/Gračanicë) sudije su isključivo Albanci. Albanci su sudije i u opštinskim sudovima u Srbici/Skenderaj, Suvoj Reci/Suharekë, Mališevu/Malishevë, Orahovcu/Rahovec, Podujevu/Podujevë, Glogovcu/Gllogovc, Lipljanu/Lipjan, Đakovici/Gjakovë, Klini/Klina, Istoku/Istok, Dečanima/Deqan, Vitini/Viti, Kamenici/Kamenicë, Kačaniku/Kaçanik i Uroševcu/Ferizaj, Odeljenju uroševačkog/ Ferizaj Opštinskog suda za prekršaje u Štrpcu/Shtërpce, i Višem sudu za prekršaje. Pripadnici manjinskih zajednica obavljaju sudijske funkcije u okružnim sudovima u Prizrenu/Prizren i Peći/Pejë, opštinskim sudovima u Dragašu/Drageash, Prizrenu/Prizren, Vučitrnu/Vushtrri i Gnjilanu/Gjilan i u Vrhovnom sudu Kosova. Slična je situacija i kad su u pitanju administrativni službenici i sudije za prekršaje: od ukupno 884 administrativna službenika 830 su Albanci, 11 Turci, 16 Bošnjaci, 18 Srbi a devet pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. U sledećim okružnim, opštinskim i opštinskim sudovima za prekršaje administrativni službenici su isključivo Albanci: Okružni sud u Gnjilanu/Gjilan, opštinski sudovi u Podujevu/Podujevë, Suvoj Reci/Suharekë, Mališevu/Malishevë, Glogovcu/Gllogovc, Srbici/Skenderaj, Đakovici/Gjakovë, Klini/Klina, Istoku/Istog, Dečanima/Deqan, Kačaniku/Kaçanik i Lipljanu/Lipjan, opštinski sudovi za prekršaje u Podujevu/Podujevë, Glogovcu/Gllogovc, Kačaniku/Kaçanik, Suvoj Reci/Suharekë, Mališevu/Malishevë, Srbici/Skenderaj, Peći/Pejë, Đakovici/Gjakovë, Klini/Klina, Istoku/Istog, Dečanima/Deqan, i Višem sudu za prekršaje. Pripadnici manjina rade kao administrativni službenici u okružnim sudovima u Peći/Pejë, Prištini/Prishtinë i Prizrenu/Prizren, opštinskim sudovima u Lipljanu/

Lipjan, Prištini/Prishtinë, Prizrenu/Prizren, Dragašu/Drageash, Orahovcu/Rahovec, Uroševcu/Ferizaj, Vučitrnu/Vushtrri, Peći/Pejë, Vitini/Viti, Kamenici/Kamenicë, opštinskim sudovima za prekršaje u Prizrenu/Prizren, Dragašu/Drageash, Orahovcu/Rahovec, Uroševcu/Ferizaj, Vučitrnu/Vushtrri, Gnjilanu/Gjilan, Kamenici/Kamenicë, u odeljenjima opštinskih sudova i opštinskih sudova za prekršaje u Prištini/Prishtinë, odnosno u Uroševcu/Ferizaj, u Gračanici/Gračanicë, i Štrpcu/Shtërpce, i u Vrhovnom sudu Kosova. Kad su u pitanju sudije za prekršaje, na te funkcije imenovano je ukupno 332 Albanca i 34 pripadnika manjinskih zajednica, i to: 17 Srba, devet Bošnjaka, pet pripadnika zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani i tri Turčina. U okružnim sudovima u Gnjilanu/Gjilan i Prištini/Prishtinë i u opštinskim sudovima u Podujevu/Podujevë, Glogovcu/Gllogovc, Uroševcu/Ferizaj, Kačaniku/Kaçanik, Mališevu/Malishevë, Srbici/Skenderaj, Vučitrnu/Vushtrri, Đakovici/Gjakovë, Klini/Klina, Istoku/Istog i Peći/Pejë sudije za prekršaje su isključivo Albanci. Pripadnici manjinskih zajednica rade kao sudije za prekršaje u okružnim sudovima u Peći/Pejë i Prizrenu/Prizren i u opštinskim sudovima u Dečanima/Deqan, Prizrenu/Prizren, Suvoj Reci/Suharekë, Orahovcu/Rahovec, Vitini/Viti, Lipljanu/Lipjan, Kamenici/Kamenicë i u odeljenjima opštinskih sudova i opštinskih sudova za prekršaje u Prištini/Prishtinë, odnosno Uroševcu/Ferizaj u Gračanici/Gračanicë, odnosno u Štrpcu/Shtërpce.

Razlozi zbog kojih je zastupljenost manjinskih zajednica manja od predviđenih kvota objašnjeni su činjenicom da su nastojanja pravosudnog sistema da zaposli kandidate iz manjinskih zajednica ponekad osujećena nedostatkom kvalifikovanih kandidata koji se prijavljuju za posao. Neka mišljenja upućuju na nedostatak interesovanja sudija, pre svega u srpskoj zajednici, pošto su plate koje se nude u kosovskim sudovima niže u poređenju s platama koje se nude u paralelnim [srpskim] strukturama na Kosovu.

Oni [Srbi] obično zarađuju više radeći u paralelnim strukturama koje finansira Vlada Srbije.

Mogu vam reći za slučaj javnog tužioca B.B, koji je ranije radio u Prištini ali nije bio zadovoljan platom. Sad radi za paralelne srpske strukture i dobija tri puta veću platu nego ranije.

T.J. šef Kancelarije za vezu s kosovskim sudovima, kancelarija za koordinaciju u Gračanici/ Graçanicë

Interjvu, FHP Kosovo, 2. februar 2010.

2. PRAVO NA BESPLATNU PRAVNU POMOĆ

Predstavnici svih sudova tvrde da je to pravo garantovano svim građanima Kosova i da oni imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć pod istim uslovima, propisanim Uredbom UNMIK-a br. 2006/36 o pravnoj pomoći, koja je stupila na snagu 7. juna 2006. godine.⁸ Sud treba da obavesti stranke o njihovom pravu i činjenici da stranke mogu da izaberu svog advokata sa spiska koji je sačinila Advokatska komora Kosova za određeni region, među pravnicima koji rade u Okružnim biroima za pravnu pomoć i nevladinim organizacijama angažovanim od strane Komisije za pravnu pomoć.⁹ Stranke se obaveštavaju i o tome da mogu zahtevati advokata iz svoje zajednice, ako bi im to ulilo više sigurnosti. Intervjuisani predstavnici sudova, međutim, podvukli su da građani do sada nisu pokazali da im je zaista bitno da imaju advokata koji bi bio iste nacionalnosti kao oni, ali misle da je važno da dobiju adekvatnu profesionalnu pomoć.

S druge strane, i protivrečno podacima dobijenim od kosovskih pravosudnih institucija, pripadnici etničkih zajednica informisali su FHP Kosovo da nisu upoznati s tim da imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć. Da su za nju znali, svakako bi je koristili. Neki pripadnici srpske zajednice, koji su po svom položaju¹⁰ znali za besplatnu pravnu pomoć, rekli su FHP Kosovo da o tom pravu nisu saznali od sudova. Na kraju, neki predstavnici etničkih zajednica koji su državni službenici ostvarili su pravo na besplatnu pravnu pomoć i zadovoljni su njome, kao što je slučaj sa predstavnicima romske zajednice u regionu Gnjilana/Gjilan.

Ipak, ovaj problem ne raspolaganja informacijom mogao bi se rešiti kampanjom za informisanje javnosti o pravnoj pomoći koja bi privukla pažnju i unapredila profesionalni odnos sudskog personala.

3. PRIMENA ZAKONA O UPOTREBI JEZIKA U SUDOVIMA

Zakon o upotrebi jezika se generalno primenjuje u svim sudovima na Kosovu u kojima je obavljeno istraživanje. Oznake na tablama postavljenim na ulazu u zgrade sudova napisane su na srpskom, albanskom i engleskom jeziku. Informacije koje pripremaju službe za informisanje javnosti pri sudovima napisane su na albanskom i srpskom jeziku, a neke informacije se, osim toga, objavljuju u svim sudovima i na engleskom jeziku. Imena zaposlenih su takođe napisana na albanskom i srpskom jeziku. Sve pomenute oznake i informacije u Okružnom sudu, Opštinskom sudu i Opštinskom sudu u Prizrenu/Prizren napisane su i na turskom jeziku, kao jednom od službenih jezika u Prizrenu/Prizren.

Svi okružni sudovi kao i Vrhovni sud Kosova imaju opremu za simultano prevođenje, dok Viši sud za prekršaje, opštinski sudovi i opštinski sudovi za prekršaje tu opremu nemaju. Prevodioci su zaposleni od osnivanja sudova. S izuzetkom okružnih sudova u Prištini/Prishtinë i Prizrenu/Prizren i Opštinskog suda u Prizrenu/Prizren, gde su zaposlena dva prevodioca, svaki sud ima po jednog prevodioca. Prevodioci prevode sva dokumenta i pružaju usluge usmenog prevođenja strankama tokom suđenja, prevodeći s albanskog na srpski i obrnuto, osim u sudovima u Prizrenu/Prizren, gde se dokumenti, kao i suđenja prevode i na turski. Uz neke manje izuzetke koje je FHP Kosovo uočio u slučaju Bošnjaka kao stranaka u postupcima u regionu Peći/Pejë kojima se izvesne odluke uručene na albanskom jeziku, pripadnici etničkih zajednica dobijaju sve sudske odluke na srpskom i albanskom, a u prizrenskoj opštini i na turskom jeziku. Problem, međutim, i dalje postoji kad je romski jezik u pitanju. Pripadnicima te zajednice dokumenta se uručuju na srpskom ili albanskom jeziku, u zavisnosti od toga koji jezik razumeju.

8 (<http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette>)

9 Na osnovu UNMIK-ove Uredbe 2006/36 o pravnoj pomoći, konstituisana je Komisija Kosova za pravnu pomoć u septembru 2007. To je prvi ovakav organ u regionu. Komisija za pravnu pomoć zadužena je za pružanje besplatne pravne pomoći osobama u nepovoljnoj finansijskoj situaciji u oblasti krivičnog, građanskog i upravnog prava. Ona se sastoji od Kancelarije za koordinaciju pravne pomoći sa sedištem u Prištini/Prishtinë i pet okružnih biroa za pravnu pomoć u Gnjilanu/Gjilan, Mitrovici/Mitrovicë/, Peći/Pejë, Prizrenu/Prizren i Prištini/Prishtinë.

10 Videti ...<http://www.knj-ks.org/web>

11 Videti ...<http://www.knj-ks.org/web>

12 OEBS: Izveštaj o proceni prava zajednica, decembar 2009. (Community Rights Assessment Report December 2009).

U nekim sudovima nisu uopšte formirane službe za prevođenje, što je slučaj sa opštinskim sudovima za prekršaje u Srbici/Skenderaj i Glogovcu/Glogovc, kao i odeljenjem uroševačkog/Ferizaj Opštinskog suda za prekršaje u Štrpcu/Shtërpce. U nekim slučajevima prevodilac nije uopšte zaposlen, a i ako su te službe bile formirane, one su prestale sa radom 2002. godine, po odluci Pravosudnog saveća Kosova iz te godine, što je slučaj sa opštinskim sudovima za prekršaje u Dečanima/Deqan, Podujevu/Podujevë i Mališevu/Malishevë. Ovi sudovi koriste usluge prevodilaca iz opštinskih sudova u tim opštinama. Sudovi u kojima prevodilačka služba nije uopšte uspostavljena ili je bila ukinuta, još uvek nisu zaposlili prevodiocce.

Pismena koja sudovi upućuju građanima, kao što su sudski pozivi, dostavnice i povratnice, konosmane i slično, napisana su na srpskom i albanskom jeziku, ona su jednoobrazna i priprema ih Pravosudni savet Kosova. Ta pismena se ne pišu na turskom, iako je taj jezik u službenoj upotrebi u opštini Prizren, dakle u Okružnom sudu, Opštinskom sudu i opštinskom sudu za prekršaje u Prizrenu/Prizren.

Komunikacija među kolegama uglavnom se obavlja na albanskom jeziku, jer su skoro sve sudije, administrativni službenici i sudije za prekršaje Albanci. Međutim, tamo gde su sudije i zaposleni pripadnici drugih etničkih zajednica, komunikacija sa njima obavlja se na jezicima tih zajednica.

4. NEDOSTATAK PRECIZNIH I POTPUNIH PODATAKA O BROJU PREDMETA

U celini posmatrano, istraživači FHP Kosovo nisu dobili precizne i potpune podatke o broju predmeta, nacionalnosti stranaka i broju rešenih predmeta u ukupnom broju primljenih predmeta po nacionalnoj strukturi stranaka. Problem je u tome što sudovi ne vode evidenciju po nacionalnoj pripadnosti. Elektronske baze podataka još nisu instalirane u svim sudovima, a u sudovima u kojima jesu, to je urađeno tek pre

nekoliko godina pa podaci još uvek nisu sređeni. To je jedan od glavnih razloga što istraživači FHP Kosovo nisu dobili ujednačene podatke iz svih sudova: u nekim sudovima dobili su preciznije i detaljnije podatke, kao što je Okružni sud u Prizrenu/Prizren, delimični podaci dobijeni su od Okružnog suda u Gnjilanu/Gjilan i Peći/Pejë, a podaci o broju i vrsti predmeta i nacionalnoj pripadnosti stranaka nisu uopšte dobijeni od Opštinskog suda u Prištini/Prishtinë, koji je najveći opštinski sud na Kosovu.¹¹ Čak i sudovi koji su pružili detaljne podatke, obično nemaju zajedničku bazu s podacima dobijenim iz drugih sudova.

Zbog toga, FHP Kosovo ne može da da jedan opšti zaključak o tome da li kosovske pravosudne institucije obavljaju svoje aktivnosti na profesionalan način, pristrasno ili nepristrasno, bez obzira na etničku pripadnost stranaka.

5. PREDMETI U KOJIMA SE KAO STRANKE POJAVLJUJU PRIPADNICI MANJINSKIH ZAJEDNICA

Na osnovu raspoloživih informacija, FHP Kosovo zaključuje da broj predmeta u kojima se kao stranke u postupku pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica iz godine u godinu raste. To su uglavnom vanparnični i ostavinski predmeti i njih su opštinski sudovi u najvećem broju rešili. Broj krivičnih predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica je relativno konstantan i, uz manje oscilacije, uglavnom ostaje isti svake godine.

Registri sudova uglavnom ne pružaju informacije o etnički motivisanim incidentima i ti predmeti se unose u u upisnike uglavnom ručnim putem, kao i ostali predmeti. Kada je to potrebno, referenti izvode podatke o tim incidentima iz glavnih upisnika. U međuvremenu, EULEX je rasporedio po dva savetnika za međuetnička krivična dela u svakom regionu da nadgledaju, mentorišu i savetuju policiju.¹²

Ipak, najveći broj predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica odnosi se na povredu imovinskih prava. U velikom broju takvih predmeta Srbi se pojavljuju kao stranke u postupku. Tu su odštetni zahtevi koje Srbi podnose protiv UNMIK-a, KFOR-a, Vlade Kosova i kosovskih opština zbog uzurpacije imovine Srba i tužbe za smetanje državnine. Na osnovu raspoloživih podataka, UNMIK administracija je predala ove predmete opštinskim sudovima uglavnom tokom 2004. i 2005. godine. Do sada, sudovi su postupali u malom broju ovih predmeta i broj pravosnažnih odluka u ovim predmetima je takođe veoma mali. Ne postoje, međutim, tačni podaci o ukupnom broju ovih predmeta, odnosno o broju rešenih predmeta.

Na osnovu istraživanja i raspoloživih statističkih podataka, FHP Kosovo zaključuje da su sudovi na Kosovu, neefikasni što je u skladu sa mišljenjem svih zajednica na Kosovu, koje su veoma nezadovoljne radom su-dova. To nezadovoljstvo ipak nije uticalo na interjvuisane Srbe da odu korak dalje i otvoreno istaknu nezadovoljstvo pravosuđem uopšte i kažu da su izgubili poverenje u njega, s izuzetkom jednog slučaja – Srbina Z.S. iz Prištine/Prishtinë.¹³

S druge strane, FHP Kosovo je takođe obavešten o nedostatku tehničkih i ljudskih resursa za efikasnije procesuiranje predmeta, kao i o tome da predmeti u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke imaju prioritet. Jedan od problema s kojim se suočavaju sudovi je to što nemaju tačne adrese stranaka, jer oni više ne žive na adresi prethodnog prebivališta itd. Ipak, na osnovu prakse Evropskog suda za ljudska prava,¹⁴ neefikasnost sudova ne može se pravdati pomanjkanjem tehničkih i ljudskih resursa. Umesto toga sudovi bi trebalo da se na odgovarajući način reorganizuju kako bi mogli da ispune zahteve čije je ispunjenje u njihovoj nadležnosti.

SUDOVI I NJIHOV MANDAT

1. OKRUŽNI SUDOVI

Okružni sudovi na Kosovu u prvom stepenu

imaju mandat da sude za krivična dela za koja je zaprećena zatvorska kazna od najmanje pet godina. Kao drugostepeni sudovi, okružni sudovi imaju mandat da sude u predmetima za koje su u prvom stepenu nadležni opštinski sudovi. Ovi sudovi su takođe nadležni u drugom stepenu da sude parnične i vanparnične predmete za koje su opštinski sudovi nadležni u prvom stepenu. Na kraju, okružni sudovi su nadležni u oblasti utvrđivanja očitstva, brakorazvodnih sporova itd. U predmetima koje rešava Okružni sud u Prizrenu/Prizren među strankama su od svih etničkih zajednica najzastupljeniji Bošnjaci, dok se Srbi pojavljuju kao stranke u malom broju predmeta, a Turci u još manjem. U predmetima kod Okružnog suda u Gnjilanu/Gjilan kao stranke u postupku najčešće se pojavljuju Srbi, a Romi, Aškalijski, Egipćani i Hrvati u veoma malom broju predmeta. U Okružnom sudu u Peći/Pejë, Srbi se pojavljuju kao stranke u većini postupaka, a tu su i Bošnjaci, Crnogorci i pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalijski i Egipćani. FHP Kosovo nije dobio nikakve podatke o predmetima koji se vode pred Okružnim sudom u Prištini/Prishtinë.

2. OPŠTINSKI SUDOVI

Opštinski sudovi su nadležni da sude za krivična dela za koja je zaprećena zatvorska kazna u trajanju do pet godina kao i za određena dela protiv bezbednosti u saobraćaju za koje je zaprećena zatvorska kazna u trajanju do osam godina. Opštinski sudovi su nadležni i za rešavanje imovinskih zahteva, radnih sporova ako oni nisu u nadležnosti redovnih sudova, utvrđivanje očitstva, svojinjskih sporova, pitanja koja se odnose na doživotno izdržavanje, rešavanje sporova nastalih iz zakupodavnog odnosa, ostavinskih pitanja, izvršenje presuda opštinskih sudova, overu ugovora, potpisa,¹⁵ itd.

3. OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE

Opštinske sudove za prekršaje formiraju opštine. U nekim slučajevima dve ili više opština mogu osnovati zajednički opštinski sud za prekršaje. Ovi

13 Pogledati stranu 42 ovog izveštaja.

14 Evropski sud za ljudska prava u brojnim predmetima je potvrdio da država ima pozitivnu obavezu da preduzme sve neophodne korake da bi se obezbedilo da sve prava propisana članom 6 Konvencije budu garantovana i u teoriji i u praksi. Sud je naglašavao da države imaju obavezu da reše sistemske probleme koji uključuju prekoračenje razumnih rokova za rešavanje predmeta bez odlaganja. (Predmeti *Stögmüller protiv Austrije*, 10. novembar 1969; *H. protiv Francuske*, 24. oktobar 1989; *Buchholz protiv Savezne Republike Nemačke*, 6. maj 1981; *Boddaert protiv Belgije*, 12. oktobar 1992; *Zimmerman i Steiner protiv Švajcarske*, 13. jul 1983; *Guincho protiv Portugallije*, 10. jul 1984.).

15 Zbog velikog obima posla u Opštinskom sudu u Prištini/Prishtinë, istraživači FHP-Kosovo nisu uspeali da dobiju potrebne informacije, između ostalog i zbog toga što se evidencije do nedavno vodila ručnim putem i još uvek ne postoji pregled primljenih i rešenih predmeta, klasifikovan po etničkoj pripadnosti stranaka.

16 Remećenje javnog reda i mira uključuje podrstrekivanje i provociranje tuče, vredanje sa ciljem remećenja javnog reda i mira, prostituciju, uznemiravanje bukom, konzumiranje alkohola na javnom mestu, prosjačenje, rasturanje opscenih materijala, lažno alarmiranje, vandalizam itd.

17 Prekršaji protiv javne bezbednosti odnose se na javna okupljanja, manifestacije, javne proteste, javne proslave, demonstracije itd.

sudovi su nadležni da sude prekršaje u prvom stepenu, predmete pokrenute na osnovu zahteva za ponavljanje postupka i obavljanje drugih zadataka propisanih zakonom i drugim propisima. Predmeti u kojima sude opštinski sudovi za prekršaje uglavnom se odnose na saobraćajne prekršaje, prekršaje protiv javnog reda i mira,¹⁶ ugrožavanje javne bezbednosti, i privredne prekršaje (propisi u oblasti šumarstva, inspeksijska pitanja itd.). Čak ni u ovom slučaju FHP Kosovo nije dobio precizne podatke od svih sudova o ukupnom broju prekršaja i broju prekršaja učinjenih od strane pripadnika određenih etničkih zajednica. Najveći broj prekršaja počinjenih od strane pripadnika manjinskih zajednica odnosi se na saobraćajne prekršaje. Tu su, međutim, i prekršaji koji se odnose na ugrožavanje javne bezbednosti,¹⁷ remećenje javnog reda i mira i privredni prekršaji. Kad su u pitanju prekršaji učinjeni od strane pripadnika manjinskih zajednica, u regionu Peći/Pejë, Bošnjaci su od svih manjinskih zajednica počinili najveći broj prekršaja, dok su u Gnjilanu/Gjilan to Srbi.

4. VRHOVNI SUD KOSOVA

Vrhovni sud Kosova osnovan je u januaru 2000. godine. U njemu radi 15 sudija od kojih je jedan pripadnik turske zajednice, a sve ostale sudije su Albanci. Od 23 administrativna službenika 22 su Albanci, a jedan je Turčin.

Vrhovni sud Kosova odlučuje o žalbama na presude i odluke sudova na Kosovu; u trećem stepenu odlučuje o redovnim pravnim sredstvima izjavljenim na odluke okružnih sudova, odlučuje o vanrednim pravnim sredstvima izjavljenim na pravosnažne odluke, odlučuje o reviziji drugostepenih sudskih odluka u parničnim predmetima i odlučuje o zakonitosti pravosnažnih upravnih akata u upravnom postupku. Ovaj sud daje naloge sudovima koji se odnose na način na koji bi trebalo da vode evidenciju, proučava sudsku praksu i socijalne odnose i pojave uočene u radu sudova, utvrđuje načelne pravne stavove i mišljenja o pitanjima koja od značaja za jedinstvenu primenu zakona, rešava pitanja koja se odnose na sukob nadležnosti između redovnih sudova i dr.

4.1. Predmeti iz građanske materije

Od 2000. godine Vrhovni sud Kosova primio je 26.465 građanskih predmeta. Samo u dva predmeta, Srbi se pojavljuju kao stranke u postupku, i to u periodu od 2004 do 2006. godine. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili podatak o tome koliko predmeta je rešeno pred ovim sudom.

4.2. Revizija

Od 2000. godine Vrhovni sud Kosova primio je ukupno 2.449 predmeta. U 2.323 predmeta Albanci su stranke u postupku, a u 126 pripadnici manjinskih zajednica i to: Srbi u 119 predmeta, Bošnjaci u četiri, pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u dva, a pripadnik turske zajednice u jednom predmetu. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili precizne podatke o tome koliko je tih predmeta do sada rešeno.

4.3. Upravni predmeti

Vrhovni sud Kosova primio je ukupno 14.023 upravnih predmeta. U 13.884 predmeta Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku, a u 139 pripadnici manjinskih zajednica i to: Srbi u 104 predmeta, pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 11 predmeta, Bošnjaci u 18 predmeta i Turci u šest predmeta. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili podatak o tome koliko je ovih predmeta rešeno.

4.4. Ublažavanje kazne

Sud je primio 1.146 zahteva za ublažavanje kazne, od kojih se 1.108 odnose na Albance, a 38 na pripadnike manjinskih zajednica i to: 35 na Srbe, jedan na Turke, jedan na Bošnjake, i jedan koji se odnosi na pripadnika zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili informaciju o tome koliko ovih predmeta je do sada okončano.

4.5. Zahtev za zaštitu zakonitosti

Vrhovni sud Kosova primio je 997 zahteva za zaštitu zakonitosti, od kojih se 956 odnose na

stranke Albanice, a 41 na pripadnike manjinskih zajednica, i to: 32 na Srbe, osam na pripadničke zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani i jedan u kome se kao stranka pojavljuje Bošnjak. FHP Kosovo nije dobio informaciju o tome o koliko zahteva je do sada odlučeno.

4.6. Predmeti iz krivične materije

Vrhovni sud Kosova primio je ukupno 4.434 krivična predmeta. U 4.081 predmeta Albanci su stranke u postupku a u 353 pripadnici manjinskih zajednica, i to: Srbi u 303 predmeta, Bošnjaci u 16, Turci u četiri, a strani državljani u 30 predmeta. FHP Kosovo nema informaciju o tome koliko je ovih predmeta do sada rešeno.

4.7. Maloletnička delinkvencija - predmeti iz krivične materije

Vrhovni sud Kosova primio je ukupno 108 predmeta, od kojih se u 100 pojavljuju Albanci kao stranke u postupku, a Srbi u osam. FHP Kosovo nije dobio podatak o tome koliko je ovih predmeta do sada rešeno.

4.8. Predmeti iz krivične materije - razno

Sud je primio ukupno 3.309 raznih krivičnih predmeta. Albanci se pojavljuju kao stranke u 3.078 predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 231, i to: Srbi u 200, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 31 predmetu. FHP Kosovo nije dobio informaciju o broju okončanih predmeta.

5. VIŠI SUD ZA PREKRŠAJE

Viši sud za prekršaje u Prištini/Prishtinë osnovan je u januaru 2000. godine. U njemu radi pet sudija i 16 administrativnih službenika. Svi su Albanci.

Viši sud za prekršaje nadležan je da odlučuje u drugom stepenu o žalbama izjavljenim na presude opštinskih sudova za prekršaje, da odlučuje

o sukobu nadležnosti između opštinskih sudova za prekršaje, da utvrđuje načelne pravne stavove i mišljenja u cilju jedinstvene primene zakona i odredbi usvojenih na osnovu Zakona o opštinskim sudovima za prekršaje, da pruža stručnu pomoć opštinskim sudovima za prekršaje, da usvoji pravilnik o radu sednice svih sudija i obavlja druge zadatke predviđene zakonom.

5.1. Predmeti

Viši sud za prekršaje primio je ukupno 21.841 predmeta, od kojih se 20.535 odnose na Albanice, a 1.306 na pripadničke manjinskih zajednica. FHP Kosovo nije dobio informaciju o tome na pripadnike kojih manjina se odnosi ovih 1.306 predmeta ni koliko je ovih predmeta rešeno.

6. SUDOVI U REGIONU PEĆI/PEJĚ

Sudovi u regionu Peći/Pejë osnivani su tokom 2000¹⁸ i 2001. godine,¹⁹ osim Okružnog suda, koji je osnovan 1999. godine. Sve sudije i administrativni službenici u svim opštinskim sudovima, osim Opštinskog suda u Peći/Pejë, i svim opštinskim sudovima za prekršaje u regionu, su Albanci. U Opštinskom sudu u Peći/Pejë petoro sudija su Albanci a jedan sudija je Bošnjak. Od ukupno 35 administrativnih službenika u ovom sudu, 34 su Albanci a jedan je Bošnjak. U Okružnom sudu u Peći/Pejë radi ukupno šest sudija, od kojih su četvoro Albanci, jedan Bošnjak i jedan Aškalija. Od ukupno 36 administrativnih službenika 33 su Albanci, a troje Bošnjaci.

U opštinskim sudovima u Istoku/Istog, Klini/Klina, Đakovici/Gjakovë i Peći/Pejë, sve sudije za prekršaje su Albanci, a u Opštinskom sudu u Dečanima/Deqan jedan Aškalija je imenovan za sudiju. Od 34 sudija za prekršaje u pečkom Okružnom sudu, 27 su Albanci, petoro Bošnjaci i dvoje Aškalija.

6.1. OKRUŽNI SUD U PEĆI/PEJĚ

Najveći broj predmeta pred Okružnim sudom u Peći/Pejë odnose se na povredu imovinskih

18 Okružni sud u Peći/Pejë, opštinski sudovi i opštinski sudovi za prekršaje u Peći/Pejë, Dečanima/Deqan, Đakovici/Gjakovë i Istoku/Istog.

19 Opštinski sud i Opštinski sud za prekršaje u Klini/Klina.

²⁰ Neki od okončanih predmeta ne nalaze se među onima koji su primljeni određenih godina već su to predmeti koje je sud primio ranijih godina.

prava. U tim predmetima se kao stranke u postupku prevashodno pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica. S obzirom da je ovaj region blizu granice sa Albanijom i Crnom Gorom, veliki broj predmeta se odnosi i na ilegalan prelazak granice.

6.1.1. Predmeti iz krivične materije

FHP Kosovo nije dobio uvid u prilog krivičnih predmeta, kao ni u broj rešenih predmeta prema etničkoj strukturi stranaka u postupku, ali je dobio podatak da se pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke u postupku u ukupno 535 predmeta. Srbi su bili stranke u 361 postupku, Crnogorci u 26, Bošnjaci u 52, pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 29, a strani državljani u 67 postupaka.

6.2. OPŠTINSKI SUDOVI U REGIONU PEĆI/PEJĚ

6.2.1. Opštinski sud u Peći/Pejë

6.2.1.1. Predmeti iz krivične materije

Od osnivanja 2000. godine do juna 2009. godine Opštinski sud u Peći/Pejë imao je prilog od ukupno 6.708 krivičnih predmeta, u okviru se 227 odnose na pripadnike manjinskih zajednica kao stranke u postupku, i to: Srbi u 35 predmeta, Bošnjaci u 149, a strani državljani u 43 predmeta. Sud je rešio ukupno 5.538 predmeta,²⁰ od kojih se 5.366 odnose na Albance, 24 na Srbe, 112 na Bošnjake i 36 na strance. Kad su u pitanju Srbi, tokom 2005. godine u većini okončanih predmeta, ukupno 19 Srbi se pojavljuju kao stranke u postupku. U ostalim godinama, rešavan je samo jedan ili dva predmeta godišnje. Kad su u pitanju Bošnjaci, rešen je jedan do osam predmeta na godišnjem nivou, osim u 2007. godine, u kojoj je okončano 19 predmeta. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

6.2.1.2. Parnice

Od osnivanja do juna 2009. godine Opštinski sud u Peći/Pejë imao je ukupan prilog od 12.312

predmeta. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili nikakvu informaciju o broju predmeta na godišnjem nivou u kojima se Albanci, odnosno pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke. Okončano je ukupno 3.708 predmeta. FHP Kosovo, međutim, nema podatke o broju pripadnika manjinskih zajednica ili Albanaca koji su bili stranke u tim postupcima.

Od 2004. do 2008. godine, Opštinski sud u Peći/Pejë primio je ukupno 2.842 odštetnih zahteva prema UNMIK-u u kojima se Srbi pojavljuju kao tužioci. Srbi tuže Vladu Kosova, Opštinu Peć/Pejë, UNMIK, i KFOR zbog uzurpacije njihove imovine i smetanja državnine. U istom periodu Romi su podneli 89 tužbi protiv KFOR-a, Opštine Peć/Pejë, a Bošnjaci 30 tužbi (samo u 2004.) zbog uzurpacije imovine. Albanci su podneli 1.175 tužbi za naknadu štete protiv Državne zajednice Srbije i Crne Gore. FHP Kosovo ne poseduje precizne podatke o tome koliko je ovih predmeta završeno. 125 predmeta koje su pokrenuli Srbi, Romi i Bošnjaci tokom 2004. godine predati su Kosovskoj agenciji za imovinska pitanja, kao i tri postupka pokrenuta u 2005. godini. Devet ovih predmeta je odbačeno i vraćeno na ponovno suđenje.

Kad su u pitanju tužbe Albanaca podnete 2004. godine protiv Državne zajednice Srbije i Crne Gore, 64 ih je odbijeno iste godine, a još 103 je odbijeno 2005. godine.

6.2.1.3. Izvršenje u građanskim predmetima

Od osnivanja do juna 2009. godine, Opštinski sud u Peći/Pejë primio je ukupno 32.159 predmeta, od kojih je 21.629 okončano, a 10.530 čekaju izvršenje. FHP Kosovo nije dobio nikakve podatke o broju primljenih i okončanih predmeta na godišnjem nivou u kojima su stranke bile pripadnici manjinskih zajednica ili Albanci.

6.2.2. Opštinski sud u Istoku/Istog

6.2.2.1. Ostavinski predmeti

Pripadnici manjinskih zajednica su stranke u pos-

tupcima pred ovim sudom od njegovog osnivanja. Sud je primio ukupno 768 ostavinskih predmeta: u 566 se Albanci pojavljuju kao stranke u postupku, a u 202 pripadnici manjinskih zajednica, i to: Bošnjaci u 66 predmeta, Srbi u 121 predmetu i Romi u 15 predmeta. Kao što je slučaj i kod drugih sudova, Opštinski sud u Istoku/Istog ima visok procenat rešenih ostavinskih predmeta. Primetno je da broj predmeta u kojima se pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke u postupku raste iz godine u godinu. Na primer, broj predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke je naročito u porastu od 2006. godine. Uz manje oscilacije, broj predmeta u kojima se Bošnjaci pojavljuju kao stranke takođe je u porastu, dok je broj predmeta u kojima su stranke Romi ostaje skoro isti. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

6.2.2.2. Predmeti iz krivične materije

Manjine počinju da se pojavljuju kao stranke u krivičnim postupcima od 2002. godine, a posebno Bošnjaci; Srbi se pojavljuju kao stranke od 2003. godine a Romi od 2008. godine. Od ukupno 1.965 krivičnih predmeta koje je primio ovaj sud, u 1.922 Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku, a u 43 predmeta stranke su pripadnici manjinskih zajednica, i to: Srbi u 13, Bošnjaci u 29, a Romi u jednom predmetu. Rešeno je ukupno 1.046 predmeta. FHP Kosovo nije dobio podatak o tačnom broju završenih predmeta prema etničkoj strukturi stranaka u postupku.

6.2.2.3. Predmeti iz građanske materije

Pripadnici manjina, posebno Bošnjaci i Srbi, počeli su da podnose tužbe ovom sudu, od njegovog osnivanja - 2000. godine. Bošnjaci su počeli da podnose tužbe 2000. godine, Srbi 2001, a Romi 2004. godine. Opštinski sud u Istoku/Istog primio je ukupno 4.010 predmeta: Albanci su bili stranke u 1.986, a pripadnici manjinskih zajednica u 2.034 predmeta, i to: Srbi u 1.962 predmeta, Bošnjaci u 49 i Romi u 23 predmeta. Činjenica da je UNMIK predao ovom sudu 1.741 odštetnih zahteva i tužbi

koje su Srbi podneli protiv Vlade Kosova, Skupštine Opštine Istok/Istog, KFOR-a i UNMIK-a zbog uzrpacije imovine i smetanja državine, dovela je do ovako velikog broja tužbi pripadnika manjinskih zajednica. 97 predmeta, od 1.741, su okončani do sada. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

6.2.2.4. Izdavanje potvrda i uverenja i overe

Kad je u pitanju izdavanje raznih potvrda i uverenja, overa ugovora, potpisa itd, pripadnici manjinskih zajednica počeli su da podnose zahteve od 2002. godine (Romi). Ukupno 366 zahteva podneto je ovom sudu, od čega 349 od strane Albanaca, a 17 od strane pripadnika manjinskih zajednica: Romi se pojavljuju u šest predmeta, Srbi u pet, a Bošnjaci u šest predmeta. Do sada je okončano 16 predmeta u kojima su stranke bile pripadnici manjinskih zajednica. Jedini predmet u kome je stranka pripadnik manjine a koji nije okončan je iz 2009. godine, i u njemu se Srbin pojavljuje kao stranka.

6.2.3. Opštinski sud u Dečanima/Deqan

6.2.3.1. Predmeti iz krivične materije

Kad su u pitanju krivični predmeti u kojima se kao stranke u postupku pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica, sud je primio samo jedan takav predmet u 2007. godini. Stranka je bila pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškalijske i Egipćani i taj predmet još nije okončan. Svi ostali predmeti pred ovim sudom tiču se stranaka Albanaca. Sud je od osnivanja primio ukupno 1.837 predmeta iz ove materije, od kojih su 1.272 okončani. Ukupno 565 predmeta je još uvek u radu.

6.2.3.2. Predmeti iz građanske materije

Ovaj sud je od osnivanja primio 2.417 predmeta. Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku u 2.074 predmeta, a pripadnici manjina u 343

predmeta, koji se svi odnose na odštetne zahteve koje su podneli Srbi protiv Vlade Kosova, Opštine Dečani/Dečan, UNMIK-a i KFOR-a zbog uzurpacije imovine i tužbe zbog smetanja državnine. UNMIK administracija predala je te predmete ovom sudu 2004. godine. Nijedan od ovih predmeta do sada nije rešen. Opštinski sud je rešio ukupno 1.546 predmeta u kojima se Albanci pojavljuju kao stranke.

6.2.4. Opštinski sud u Đakovici/ Gjakovë

FHP Kosovo nije uspeo da dobije informacije o nerešenim predmetima u Opštinskom sudu u Đakovici/Gjakovë zbog toga što sekretar tog suda R.E. nije hteo da dà podatke.

6.2.5. Opštinski sud u Klini/Klina

Njaveći broj predmeta Opštinskog sud u Klini/Klina u kojima se pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke odnose se na povredu imovinskih prava. Tokom 2007. i 2008. godine, UNMIK administracija predala je ovom sudu 1.309 odštetnih zahteva koje su podneli Srbi. Kao što je slučaj i u drugim sličnim predmetima koje sude drugi sudovi, i ovde je reč o tužbama koje su podneli Srbi protiv Vlade Kosova, Opštine Klina/Klinë, KFOR-a i UNMIK-a zbog uzurpacije imovine i smetanja državnine. FHP Kosovo nema podatke o tome koliko je ovih predmeta okončano do sada, ni o ukupnom broju predmeta, ni o broju predmeta u kojima se pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke, kao ni o broju rešenih predmeta.

6.3. OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE U REGIONU PEĆI/PEJË

6.3.1. Opštinski sud za prekršaje u Peći/Pejë

Manjinske zajednice u Peći/Pejë počele su da se pojavljuju kao stranke u postupcima koji se vode pred ovim sudom 2000. godine. Najveći broj prekršaja su saobraćajni i privredni prekršaji. Srbi su učinili najviše saobraćajnih prekršaja – 127, a Bošnjaci 1198. Što se tiče drugih zajednica -

Turaka, Crnogoraca, Goranaca i Roma, oni su bivali novčano kažnjavani, a broj prekršaja koji su učinili je mali: Turci 23, Crnogorci 43, pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani 10, i Goranci 15. Kad su u pitanju prekršaji protiv javnog reda i mira, Bošnjaci se pojavljuju kao stranke u 88 predmeta, Srbi u 15, Turci u tri, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 19 predmeta. Kod prekršaja protiv javne bezbednosti, Bošnjaci su stranke u 33 predmeta, Srbi u dva a Crnogorci u jednom predmetu.

6.3.2. Opštinski sud za prekršaje u Isto- ku/Istog

Pripadnici manjinskih zajednica počeli su da se pojavljuju kao stranke u predmetima pred ovim sudom već 2000. godine i to uglavnom Bošnjaci, a Srbi 2002. godine, i to u saobraćajnim prekršajima. U tim prekršajima, Srbi su stranke u 146 predmeta, Bošnjaci u 398, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 123 predmeta; u postupcima koji se vode zbog remećenja javnog reda i mira Srbi su stranke u 16 predmeta, Bošnjaci u 44, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 20 predmeta; kod prekršaja protiv javne bezbednosti, Srbi i Bošnjaci se pojavljuju kao stranke u dva predmeta, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u šest predmeta.

6.3.3. Opštinski sud za prekršaje u Dečanima/Deqan

Ovaj sud je imao ukupan priliv od 22.516 predmeta, od kojih se 19.341 odnose na saobraćajne prekršaje. Od tog broja Albanci su stranke u 19.337 predmeta, Crnogorci u dva i Srbi u dva. Primljeno je i 1.042 predmeta koji se odnose na prekršaje protiv javnog reda i mira i 2.133 predmeta koji se odnose na privredne prekršaje. Pripadnici manjina činili su saobraćajne prekršaje i prekršaje protiv javnog reda i mira: Srbi su činili prekršaje protiv javnog reda i mira (ukupno tri prekršaja), Bošnjaci su učinili tri saobraćajna prekršaja i jedan prekršaj protiv javnog reda i mira, Crnogorci dva saobraćajna prekršaja, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani učinili su tri saobraćajna prekršaja i pet

prekršaja protiv javnog reda i mira. Sve ostale prekršaje činili su Albanci. Važno je naglasiti da FHP Kosovo nije uspeo da dobije podatke o vrsti prekršaja u 2000, 2001. i 2009. godini.

6.3.4. Opštinski sud za prekršaje u Đakovici/Gjakovë

Pripadnici manjina počeli su da se pojavljuju kao stranke u postupcima koji se vode pred ovim sudom 2001. godine i to su bili Bošnjaci i Crnogorci, kao i strani državljani – Makedonci i Bugari. Srbi su bili stranke u ukupno 21 postupku, Bošnjaci u 65, Makedonci i Crnogorci u jednom i Bugari u četiri postupka.

6.3.5. Opštinski sud za prekršaje u Klini/Klina

U toku izveštajnog perioda, FHP Kosovo je dobio podatke o etničkom poreklu lica koja su činila prekršaje; nije, međutim, dobio nikave podatke o vrsti učinjenih prekršaja: da li su to bili saobraćajni prekršaji, prekršaji protiv javnog reda i mira, ili drugi prekršaji koji spadaju u nadležnost opštinskih sudova za prekršaje. Pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju se kao stranke u postupku još od osnivanja suda 2001. godine, i to su uglavnom Bošnjaci, Crnogorci i Hrvati. Srbi se pojavljuju kao stranke od 2004. godine.

7. SUDOVI U REGIONU MITROVICE/ MITROVICË

Opštinski i okružni sudovi u Srbici/Skenderaj i Vučitrnu/Vushtrri osnovani su 2000. godine. Sve sudije u opštinskim sudovima i opštinskim sudovima za prekršaje su Albanci, s izuzetkom jednog sudije Opštinskog suda u Vučitrnu/Vushtrri, koji je Srbin. Kad su u pitanju administrativni službenici, njih čine isključivo Albanci u sudovima u Srbici/Skenderaj, a u Opštinskom sudu u Vučitrnu/Vushtrri, od ukupno 26 administrativnih službenika 24 su Albanci, jedan je Srbin a jedan Turčin. U Opštinskom sudu za prekršaje u Vučitrnu/Vushtrri od 13 zaposlenih administrativnih službenika

jedan je pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškali i Egipćani, a ostalih 12 su Albanci. Sve sudije za prekršaje u opštinskim sudovima u Srbici/Skenderaj i Vučitrnu/Vushtrri su Albanci.

7.1. Opštinski sudovi u regionu Mitrovice/Mitrovicë

7.1.1. Opštinski sud u Srbici/Skenderaj

7.1.1.1. Predmeti iz krivične materije

Ovaj sud je primio ukupno 1.799 krivičnih predmeta. U 1.781 predmeta Albanci su stranke u postupku, dok se pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju u 18 predmeta: Srbi u 13 i Bošnjaci u pet. Rešeno je ukupno 1.400 predmeta, od kojih su u 1.383 predmeta učesnici u postupku Albanci, a u 17 su to pripadnici manjinskih zajednica: u 12 predmeta Srbi i u pet Bošnjaci.

7.1.1.2. Parnični predmeti

Opštinski sud u Srbici/Skenderaj Skenderaj imao je ukupan priliv od 2.783 predmeta, od kog broja se 1.450 odnose na Albance kao stranke, a 786 na pripadnike manjinskih zajednica, odnosno 785 na Srbe i jedan na Bošnjake. Okončano je ukupno 1.579 predmeta, od kojih su u 1.348 stranke bili Albanci, a u 166 Srbi. Počev od 2004. godine, Opštinski sud u Srbici/Skenderaj dobija odštetne zahteve i tužbe koje podnose Srbi protiv Vlade Kosova, Opštine Srbica /Skenderaj, UNMIK-a i KFOR-a zbog uzurpacije njihove imovine i smetanja državine. FHP Kosovo, međutim, nema podatke o tačnom broju tih predmeta, ni o broju do sad okončanih predmeta. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

7.1.2. Opštinski sud u Vučitrnu/Vushtrri

7.1.2.1. Predmeti iz krivične materije

Opštinski sud u Vučitrnu/Vushtrri primio je ukup-

21 G. Hajulah Arući/Hajullah Aruqi, sekretar Opštinskog suda za prekršaje u Srbici/Skenderaj, FHP Kosovo intervju, oktobar 2009.

22 Šaip Merovci/Shaip Merovci, administrativni službenik u Opštinskom sudu za prekršaje u Vučitrnu/Vushtrri, FHP Kosovo intervju, 27. oktobar 2009.

no 5.271 predmeta. U 5.206 predmeta stranke u Albanci, a u 65 pripadnici manjinskih zajednica, i to: u 59 Srbi, a u šest Bošnjaci. Među ukupno 2.332 okončana predmeta nalaze se skoro svi predmeti u kojima se kao stranke u postupku pojavljuju Srbi i Bošnjaci, odnosno: 50 predmeta u kojima se kao stranke pojavlju Srbi i pet u kojima se kao stranke pojavljuju Bošnjaci.

7.1.2.2. Postupci u građanskoj materiji - prvostepeni parnični postupci

Opštinski sud u Vučitrnu/Vushtrri primio je ukupno 10.017 predmeta, od kojih se u 9.406 predmeta kao stranke pojavljuju Albanci, a u 611 pripadnici manjinskih zajednica, koji su svi Srbi. Mora se podvući da je u 2004. godini Opštinski sud u Vučitrnu/Vushtrri primio 432 predmeta koji su pre toga bili u nadležnosti UNMIK administracije, a to su odštetni zahtevi i tužbe koje su podneli Srbi protiv Vlade Kosova, Opštine Vučitrn/Vushtrri, UNMIK-a i KFOR-a zbog uzurpacije imovine i nezakonite državnine. Ovi imovinski zahtevi su samo uzeti u razmatranje i ni jedna odluka nije donesena u tim predmetima. Od ukupnog broja od 4.203 okončana predmeta, u 263 se kao stranke u postupku pojavljuju Srbi. (**Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz**)

Od 2001. godine, kada su Srbi počeli da se pojavljuju kao stranke u ovim postupcima, broj predmeta se povećavao, a veliki porast je zabeležen u 2004. godini, nakon čega se, u 2005. godini, taj broj smanjio približno do broja zabeleženog u 2003. godini, nakon čega drastično opada.

7.1.2.3. Vanparnični predmeti iz građanske materije

Ovaj sud je od osnivanja primio 4.029 predmeta. U 3.954 predmeta kao stranke u postupku pojavljuju se Albanci, a u 75 pripadnici manjinskih zajednica, od kojih su svi Srbi. Svi predmeti u kojima se kao stranke pojavljuju Srbi su okončani, a ukupno je okončano 3.457 predmeta.

7.1.2.4. Ostavinski postupci

Ovaj sud je primio ukupno 1.943 ostavinskih predmeta. U 1.722 su stranke Albanci, a u 221 pripadnici manjinskih zajednica, od kojih su svi Srbi. Svi predmeti u kojima se kao stranke pojavljuju Srbi su okončani, a ukupno je okončano 1.750 predmeta.

7.1.3. OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE U REGIONU MITROVICE/MITROVICĚ

7.1.3.1. Opštinski sud za prekršaje u Srbici/Skenderaj

FHP Kosovo nije uspeo da dođe do podataka o ukupnom broju primljenih predmeta prema etničkoj strukturi stranaka ili vrsti prekršaja u okviru nadležnosti ovog suda (saobraćajni prekršaji, prekršaji protiv javnog reda i mira itd.). Ipak, dobijeni su padaci o ukupnom broju rešenih predmeta (20.338), ali bez klasifikacije rešenih predmeta po vrsti prekršaja. Takođe je dobio podatak o broju rešenih predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjina i vrstama učinjenih prekršaja. To su sve bili Srbi: u oblasti saobraćajnih prekršaja okončan je ukupno 61 predmet, osam predmeta koji se tiču prekršaja protiv javnog reda i mira i pet predmeta u oblasti privrednih prekršaja. Jedna osoba s kojom je FHP Kosovo razgovarao u Opštinskom sudu u Srbici/Skenderaj istakla je da u toj opštini živi veoma mali broj pripadnika manjinskih etničkih zajednica; otuda je broj prekršaja koje su učinili pripadnici tih zajednica mali.²¹

7.1.3.2. Opštinski sud za prekršaje u Vučitrnu/Vushtrri

Istraživači FHP Kosovo nisu dobili informaciju o tome koliki je godišnji priliv i broj rešenih predmeta u ovom sudu i na koje prekršaje se primljeni predmeti odnose. Opštinski sud u Vučitrnu/Vushtrri suočava se sa ozbiljnim problemom od kad su se Okružni sud, Opštinski sud i Opštinski sud za prekršaje iz Mitrovice/Mitrovicë, kao i Javno tužilaštvo iz Mitrovice/Mitrovicë uselili u zgradu ovog suda nakon što je Kosovo proglasilo nezavisnost 17. februara 2008. godine. Od tada su uslovi za rad veoma otežani.²²

8. SUDOVI U REGIONU GNJILANA/ GJILAN

Sudovi u regionu Gnjilana/Gjilan osnovani su 2000. godine.²³ Sve sudije u svim sudovima u tom regionu su Albanci. Albanci su i svi administrativni službenici u Okružnom i Opštinskom sudu u Gnjilanu/Gjilan. Od 19 zaposlenih u gnjilanskom Opštinskom sudu za prekršaje, 18 su Albanci, a jedan je Srbin; od 21 administrativnog službenika zaposlenog u upravi Opštinskog suda u Vitini/Viti, 17 su Albanci a četvero Srbi; u upravi Opštinskog suda u Kamenici/Kamenicë radi 13 administrativnih službenika, od kojih su 11 Albanci, a dvoje Srbi. Što se tiče sudija za prekršaje, sve sudije za prekršaje u Okružnom sudu i Opštinskom sudu u Gnjilanu/Gjilan su Albanci; u Opštinskom sudu u Vitini/Viti radi 23 sudija za prekršaje od kojih su 19 Albanci, dvoje Srba i dvoje Bošnjaka. Od 14 sudija za prekršaje u Opštinskom sudu u Kamenici/Kamenicë, 12 su Albanci a dvoje Srbi.

8.1. Okružni sud u Gnjilanu/Gjilan

8.1.1. Predmeti iz krivične materije

Okružni sud u Gnjilanu/Gjilan imao je priliv od 1.723 krivičnih predmeta. U 1.477 predmeta kao stranke se pojavljuju Albanci, u 145 Srbi, u dva pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškali-je i Egipćani, u jednom Hrvati, a u 98 predmeta stranke su strani državljani. FHP Kosovo nema informaciju o broju krivičnih predmeta koji su do sada okončani.

8.1.2. Predmeti iz građanske materije

Okružni sud u Gnjilanu/Gjilan od svog osnivanja primio je ukupno 2.347 predmeta iz građanske materije. U 2.337 predmeta Albanci su stranke u postupku, a u 10 predmeta Srbi. FHP Kosovo nema informaciju o broju predmeta iz građanske materije koji su do sada okončani.

8.2. Opštinski sudovi u regionu Gnjilana/Gjilan

8.2.1. Opštinski sud u Gnjilanu/ Gjilan

Najveći broj predmeta procesuiranih u Opštinskom sudu u Gnjilanu/Gjilan tiče se povrede imovinskih prava. U 2008. godini UNMIK administracija predala je ovom sudu veliki broj predmeta u kojima Srbi tuže Vladu Kosova, Opštinu Gnjilane/Gjilan, KFOR i UNMIK zbog uzurpacije imovine i smetanja državine. Po tvrdnji predstavnika ovog suda, prioritet se daje predmetima u kojima se Srbi javljaju kao stranke.²⁴ Predstavnici Opštinskog suda, međutim, nisu mogli da daju informaciju o ukupnom broju nerešenih predmeta u ovom sudu, broju rešenih predmeta i broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica, odnosno Albanci, ni informaciju o broju ovih predmeta koji su okončani.²⁵

8.2.2. Opštinski sud u Kamenici/ Kamenicë

8.2.2.1. Predmeti iz građanske materije

Opštinski sud u Kamenici/Kamenicë imao je ukupan priliv od 2.952 predmeta iz građanske materije. Albanci se pojavljuju kao stranke u 2.497 predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 455, i to: Srbi u 427, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškali-je i Egipćani u 28 predmeta. Ukupno 2.206 predmeta je rešeno u 2008. godini: u 1.921 predmeta Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku, a u Srbi u 261 predmetu. Srbi su počeli da se pojavljuju kao stranke u postupcima pred ovim sudom od samog njegovog osnivanja 2000. godine i broj predmeta u kojima se oni pojavljuju kao stranke u stalnom je porastu, što je slučaj i sa brojem tih predmeta koji su rešeni, uz izvesne oscilacije. Međutim, postupci koje su pokrenuli pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškali-je i Egipćani još uvek su u toku.

Opštinski sud je takođe primio odštetne zahteve i tužbe koje su Srbi podneli protiv Vlade Kosova, Opštine Kamenica/Kamenicë, KFOR-a i UNMIK-a zbog uzurpacije imovine i smetanja državine. Te

23 Okružni sud u Gnjilanu/Gjilan, opštinski sudovi i opštinski sudovi za prekršaje u Gnjilanu/Gjilan, Vitini/Viti i Kamenici/Kamenicë.

24 Sadik Azemi, administrativni službenik u Opštinskom sudu u Gnjilanu/Gjilan/, FHP Kosovo intervju, 10. april 2009.

25 *Ibid.*

zahteve je ovom sudu prosledila UNMIK administracija. FHP Kosovo nema podatak o ukupnom broju ovih predmeta; stoga oni nisu uključeni u ukupan broj primljenih i rešenih predmeta.

8.2.2.2. Predmeti iz krivične materije

Od svog osnivanja 2000. godine, Opštinski sud u Kamenici/Kamenicë primio je ukupno 1.512 predmeta, od kojih se u 1.048 Albanci pojavljuju kao stranke u postupku, a u 464 pripadnici manjinskih zajednica, i to: Srbi u 106 predmeta, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 358 predmeta. Procenat rešenih predmeta je visok - ukupno 1.252 predmeta, skoro svi u kojima se kao stranke pojavljuju Albanci i Srbi, 981 predmeta u kojima se pojavljuju Albanci i 95 u kojima se pojavljuju Srbi. Kad su Srbi u pitanju, skoro svi postupci koji su pokrenuti u jednoj godini obično su rešavani u istoj toj godini, što nije slučaj u drugim opštinskim sudovima koji imaju i krivične predmete u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke u postupku. Procenat rešenih predmeta u kojima se pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani pojavljuju kao stranke je neznatno niži, radi se o 169 predmeta. Broj predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke opao je u periodu od 2000. do 2003. godine, kada je počeo da raste, a zatim stagnira do 2007. godine, kada je opet zabeležen blagi porast. Predmeti u kojime se kao stranke pojavljuju pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani pojavili su se prvi put 2001. godine. Od tog trenutka, broj tih predmeta je počeo da opada do 2004. godine, kada je došlo do njihovog naglog porasta. Nakon toga, broj ovih predmeta počeo je da naglo opada i od tada opada iz godine u godinu, uz izvesna kolebanja. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

8.2.3. Opštinski sud u Vitini/Viti

Po rečima jednog predstavnika Opštinskog suda u Vitini/Viti, pripadnici manjinskih zajednica nemaju nikakvih problema kad je u pitanju obraćanje sudu.²⁶ Najveći broj predmeta u ovom sudu odnosi se na povredu imovinskih prava, a tužitelji su

uglavnom Srbi. U toku 2008. godine u ovaj sud je prispelo nekoliko stotina odštetnih zahteva i tužbi iz UNMIK-a, u kojima Srbi tuže Vladu Kosova, Opštinu Vitina/Viti, UNMIK i KFOR zbog uzurpacije imovine i smetanja državnine. Sud je tek počeo da razmatra ove predmete.

Istraživači FHP Kosovo nisu dobili nikakve podatke o broju rešenih i nerešenih predmeta u ovom sudu, niti su dobili informacije o strukturi predmeta prema nacionalnoj pripadnosti stranaka u postupku.

8.3. OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE U REGIONU GNJILANA/GJILAN

8.3.1. Opštinski sud za prekršaje u Gnjilanu/Gjilan

FHP Kosovo nema preciznih podataka o broju primljenih predmeta u ovom sudu ili broju i strukturi rešenih predmeta po etničkoj pripadnosti stranaka. Dobijen je jedino podatak o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica, pre svega Srbi i pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. Srbi su činili saobraćajne prekršaje, prekršaje protiv javnog reda i mira, privredne prekršaje i prekršaje protiv javne bezbednosti, a počeli su da se pojavljuju kao stranke u postupcima od osnivanja suda 2000. godine (za saobraćane prekršaje ukupno 2.888 predmeta, prekršaje protiv javnog reda i mira ukupno 539 predmeta i prekršaje protiv javne bezbednosti ukupno šest predmeta), a kao stranke u privrednim prekršajima počeli su da se pojavljuju 2001. godine (ukupno 46 predmeta). Kad su u pitanju Romi, oni su zabeleženi samo u 2008. godini kao počinioци saobraćanih prekršaja (ukupno šest predmeta) i prekršaja protiv javnog reda i mira (ukupno tri predmeta).

8.3.2. Opštinski sud za prekršaje u Kamenici/Kamenicë

8.3.2.1. Saobraćajni prekršaji

Sud je od osnivanja primio ukupno 31.297 predmeta, u okviru kojih 29.857 predmeta odnose se na

Albance, 1.429 na Srbe, šest na pripadnike zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani Srbi, a pet na ostale.²⁷ Ukupno 29.726 predmeta je rešeno, od kojih se 28.302 odnose na Albance, 1.413 na Srbe, šest na pripadnike zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani, a pet na strane državljane.

8.3.2.2. Javni red i mir

Sud je primio ukupno 1.128 predmeta koji se odnose na ugrožavanje javnog reda i mira, od kojih se 926 odnose na Albance, 186 na Srbe, jedan na pripadnike zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani, a 15 na ostale.²⁸ Rešeno je ukupno 872 predmeta ove vrste. Svi predmeti u kojima se kao stranke pojavljuju Romi, Aškalije i Egipćani i lica koja potpadaju pod kategoriju *ostalih* su rešeni, kao i skoro svi u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke u postupku (ukupno 178 predmeta). U ostalih 678 predmeta u radu stranke su Albanci.

8.3.2.3. Privredni prekršaji

Opštinski sud u Kamenici/Kamenicë primio je ukupno 1.444 predmeta, od kojih se u 1,292 Albanci pojavljuju kao stranke, u 151 Srbi, a u jednom ostali.²⁹ Ukupno 1.220 predmeta je rešeno, od kojih se 1.073 odnose na Albance, 146 na Srbe, a jedan na ostale.

9. SUDOVI U REGIONU PRIŠTINE/PRISHTINË

Sudovi u regionu Prishtine/Priştinë osnovani su 1999,³⁰ 2000,³¹ 2001,³² 2003,³³ i 2005. godine.³⁴ U svim sudovima u regionu Prishtine/Prishtinë sudije su isključivo Albanci, osim u Odeljenju prištinskog opštinskog suda u Gračanicu/Gračanicë, gde radi samo jedan sudija Srbin. Svi zaposleni u sudskoj upravi u opštinskim sudovima i opštinskim sudovima za prekršaje u Podujevu/Podujevë, Glogovcu/Gllgovc, Kačaniku/Kaçanik, Opštinskom sudu u Lipljanu/Lipjan i Opštinskom sudu za prekršaje u Prištini/Prishtinë, i Odeljenju uroševačkog/Ferizaj Opštinskog suda za prekršaje u Štrpcu/Shterpc su Albanci.³⁵ U Okružnom sudu u Prištini/Prishtinë,

međutim, 50 od 52 administrativna službenika su Albanci, a od ostalih dvoje jedan je Srbin a drugi pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani; od 36 administrativnih službenika u Opštinskom sudu u Uroševcu/Ferizaj, 35 su Albanci a jedan je pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani; u Odeljenju uroševačkog/Ferizaj Opštinskog suda u Štrpcu/Shterpc, osmoro od 15 zaposlenih su Srbi, a sedmoro Albanci; u Odeljenju prištinskog/Prishtinë Opštinskog suda u Gračanicu/Gračanicë radi petoro administrativnih službenika, od kojih su troje Srbi, a dvoje Albanci; u Opštinskom sudu za prekršaje u Lipljanu/Lipjan 11 od 13 administrativnih službenika su Albanci, a dvoje Srbi; u Opštinskom sudu za prekršaje u Uroševcu/Ferizaj 22 od 23 administrativna službenika su Albanci, a jedan je pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani.

Kad je u pitanju etnička pripadnost sudija za prekršaje, u Okružnom sudu u Prištini/Prishtinë i opštinskim sudovima u Podujevu/Podujevë, Glogovcu/Gllgovc, Kačaniku/Kaçanik i Uroševcu/Ferizaj, sudije za prekršaje su isključivo Albanci, dok su u Opštinskom sudu u Lipljanu/Lipjan dvojica od 15 sudija za prekršaje Srbi, a 13 Albanci; u Odeljenju uroševačkog/Ferizaj Opštinskog suda u Štrpcu/Shterpcë, šestoro od devetoro sudija za prekršaje su Srbi, a tri Albanci; u Odeljenju prištinskog/Prishtinë Opštinskog suda u Gračanicu/Gračanicë 12 od 13 sudija za prekršaje su Srbi a jedan Albanac.

9.1. Okružni sud u Prištini/Prishtinë

U Okružnom sudu radi 14 sudija, koji su svi Albanci. U administraciji radi 50 zaposlenih, od kojih su dvoje pripadnici manjinskih zajednica (bošnjačke i crnogorske).

9.1.1. Predmeti iz građanske materije

U periodu od 2000. do 2009. godine Okružni sud u Prištini/Prishtinë imao je priliv od 7.266 predmeta, od kojih se u 6.862 predmeta Albanci pojavljuju kao stranke, u 404 Srbi, a u jednom predmetu

27 Strani državljani.

28 Strani državljani.

29 Strani državljani.

30 Okružni sud u Prištini/Prishtinë.

31 Opštinski sudovi i sudovi za prekršaje u Prištini/Prishtinë, Podujevu/Podujevë, Glogovcu/Gllgovc, Uroševcu/Ferizaj i Opštinski sud u Lipljanu/Lipjan.

32 Opštinski sud i Opštinski sud za prekršaje u Kačaniku/Kaçanik i Opštinski sud za prekršaje u Lipljanu/Lipjan.

33 Odeljenje uroševačkog/Ferizaj Opštinskog suda i Opštinskog suda za prekršaje u Štrpcu/Shterpcë osnovano je 12. juna 2003. godine. Srbi su većinsko stanovništvo u opštini Štrpce/Shterpcë.

34 Odeljenje prištinskog/Prishtinë Opštinskog suda u Gračanicu/Gračanicë osnovano je 15. maja 2005. godine.

35 Troje Srba radilo je u ovom sudu do proglašenja nezavisnosti Kosova i oni se nisu vratili na posao posle 17 februara 2008. godine.

makedonski državljanin. Od 2000. do 2009. godine primljeno je ukupno 5.995 predmeta iz građanske materije u prvom stepenu; nije bilo moguće dobiti prikaz tih predmeta po etničkoj strukturi.

9.1.2. Predmeti iz krivične materije

Ukupan broj krivičnih predmeta koje je sud primio u periodu 2000-2009. je 5.696. Albanci se kao stranke pojavljuju u 5.448 predmeta, pripadnici manjina u 248 predmeta (Srbi u 202, Bošnjaci u 28, Turci u dva i RAE u 16 predmeta), a strani državljani u 75 predmeta (Bugari, Kinezi, Moldavci, Makedonci itd.).

9.1.3. Predmeti iz krivične materije u drugom stepenu

U periodu od 2000. do 2009. godine ukupno je primljeno 5.730 predmeta. Srbi se kao stranke pojavljuju u 192, a Albanci u 5.538 predmeta.

9.2. Opštinski sudovi u regionu Prištine/Prishtinë

Istraživači FHP Kosovo nisu uspjeli da dobiju podatke o broju predmeta od Opštinskog suda u Prištini/Prishtinë.

9.2.1. Opštinski sud u Podujevu/ Podujevë

9.2.1.1. Predmeti iz krivične materije

FHP Kosovo nema podataka o broju krivičnih predmeta kod ovog suda, ali ima informaciju da se Srbi pojavljuju kao stranke u postupku u 35 predmeta, koji se odnose na dela iz oblasti saobraćaja, utaje poreza, ilegalne prelaska granica i falsifikovanje isprava. FHP Kosovo nema podataka o tome koliko je takvih predmeta rešeno. Pripadnici drugih zajednica sa Kosova nisu se pojavljivali kao stranke u postupcima pred Opštinskim sudom u Podujevu/Podujevë u ovoj materiji.

9.2.1.2. Predmeti iz građanske materije

Od svog osnivanja, Opštinski sud u Podujevu/Podujevë imao je ukupan priliv od 1.277 predmeta, od kojih se u 847 predmeta Albanci pojavljuju kao stranke u sporu, a pripadnici srpske zajednice u 430. Opštinski sud u Podujevu/Podujevë primio je od UNMIK administracije 358 odštetnih zahteva i tužbi koje su podneli Srbi protiv Vlade Kosova, Opštine Podujevo/Podujevë, UNMIK-a i KFOR-a zbog uzurpacije imovine i nezakonite državine. FHP Kosovo nema podatke o broju nerešenih predmeta ove vrste pred ovim sudom.

9.2.2. Opštinski sud u Glogovcu/ Gllgovc

Na teritoriji Glogovca/Gllgovc gotovo da nema pripadnika manjiskih zajednica, stoga se oni skoro i ne pojavljuju kao stranke u postupcima koji potpadaju pod nadležnost Opštinskog suda u Glogovcu/Gllgovc. Praktično sve stranke su Albanci. Srbi se pojavljuju kao stranke u postupku samo u građanskim predmetima od 2004. godine, i to u 24 predmeta. FHP Kosovo nema informacija o broju rešenih predmeta iz ove materije.

9.2.3. Opštinski sud u Lipljanu/Lipjan

9.2.3.1. Ostavinski predmeti

Opštinski sud u Lipljanu/Lipjan primio je ukupno 1.295 ostavinskih predmeta od 2000. godine. Albanci se pojavljuju kao stranke u 752 predmeta, a Srbi u 543. Od ukupno 1.062 rešenih predmeta, Srbi se pojavljuju kao stranke u 506, a Albanci u 556 predmeta. Broj predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke je u stalnom porastu od 2000. godine, s manjim izuzecima. Što se tiče ukupnog broja predmeta, oni su generalno pokazivali trend rasta do 2005. godine, kada je zabeležen pad, a nakon toga je njihov broj počeo ponovo da raste. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

9.2.3.2. Krivični postupci

Opštinski sud u Lipljanu/Lipjan je od 2001. godine

primio ukupno 648 predmeta. Albanci se pojavljuju kao stranke u 614 predmeta, a pripadnici manjina u 34, i to su sve Srbi. Rešeno je ukupno 676 predmeta.³⁶ U 18 njih Srbi se pojavljuju kao stranke u postupku.

9.2.4. Opštinski sud u Uroševcu/ Ferizaj

9.2.4.1. Parnični predmeti

Ovaj sud je primio u rad ukupno 9.660 parničnih predmeta. Albanci se pojavljuju kao stranke u 6.798 predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 2,862, i to: Srbi u 2,856 predmeta, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani i ostali u šest predmeta. Srbi su počeli da podnose tužbe 2001. godine, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani 2002. godine. Broj postupaka u kojima učestvuju pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani skoro da se ne menja: on varira od jedan do dva godišnje. Što se Srba pak tiče, broj postupaka u kojima oni učestvuju rastao je od 2001. do 2007. godine, kad je počeo da opada, da bi broj parničnih postupaka koje su pokrenuli Srbi bio nešto iznad 60 u 2008. i 2009. godini. U ovoj analizi porasta/smanjenja broja predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju Srbi, 2004. i 2006. godina nisu bile uključene, a upravo tada je ovaj sud preuzeo u rad veliki broj imovinskih sporova u kojima se Srbi pojavljuju kao tužitelji, a UNMIK, KFOR i kosovski državni organi i Opština Uroševac/Ferizaj kao tuženi zbog uzurpacije umovine Srba i smetanja državine. (**Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz**)

Sud je rešio ukupno 2.680 predmeta: u 2.453 predmeta Albanci se pojavljuju kao stranke u sporu, u šest pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani, a u 221 Srbi.

9.2.4.2. Ostavinski predmeti

Kaso i u slučaju drugih opštinskih sudova u ovom i drugim regionima, procenat rešenih ostavinskih predmeta je vrlo visok. U njima se poj-

avljaju isključivo Srbi kao strane u postupku i oni ostvaruju ova svoja prava od osnivanja suda 2000. godine. Samo u 2000. godini zabeležen je mali broj ovih predmeta. Već od 2001. godine, međutim, broj ostavinskih postupaka u kojima učestvuju Srbi raste, da bi u periodu od 2001. do 2009. godine on iznosio između 23 i 53 godišnje. Opštinski sud u Uroševcu/Ferizaj primio je ukupno 2.988 predmeta: Srbi se pojavljuju kao stranke u 368, a Albanci u 2.620 predmeta. Ukupno 2.246 predmeta je rešeno, od čega 326 predmeta u kojima su kao stranke učestvovali Srbi i 1.920 u kojima su kao stranke učestvovali Albanci.

9.2.4.3. Predmeti iz krivične materije

Pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju se kao stranke u krivičnim predmetima pred Opštinskim sudom u Uroševcu/Ferizaj od njegovog osnivanja. Uopšte uzev, broj krivičnih predmeta u kojima se pripadnici manjina pojavljuju kao stranke veoma je nizak u poređenju s brojem predmeta u kojima su stranke Albanci. Sud je primio ukupno 8.020 krivičnih predmeta: Albanci se pojavljuju kao stranke u 7.916 predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 104 predmeta, i to: Srbi u 57 predmeta, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 47 predmeta. Rešeno je ukupno 5.072 predmeta: u 5.004 predmeta kao stranke u postupku pojavljuju se Albanci, u 38 Srbi i u 30 Romi, Aškalije i Egipćani.

9.2.4.4. Vanparnični predmeti

Sud je primio ukupno 7.969 vanparničnih predmeta, od kojih se 53 odnose na Srbe, a 7.916 na Albance. 5.030 predmeta je rešeno, od kojih se 26 odnose na Srbe, a 5.004 na Albance. Pripadnici manjinskih zajednica, pre svega Srbi, počeli su da se javljaju kao stranke u postupcima pred ovim sudom 2001. godine. Broj predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke kreće se od jednog do osam godišnje, s izuzetkom 2006. godine, u kojoj je bilo deset predmeta, i 207. godine, kada ih je bilo 17. Nakon toga, u 2008. i 2009. godini, broj predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke opada.

³⁶ Neki od rešenih predmeta primljeni su u rad pre osnivanja suda 2001. godine.

37 G-đa Kadrije Goga Ljubištani (Lubishtani), sekretar Opštinskog suda u Uroševcu/Ferizaj, FHP Kosovo intervju, oktobar 2009. godine.

38 Svi prekršaji su učinjeni 2004. godine.

39 Okružni sud u Prizrenu/Prizren, opštinski sudovi u Prizrenu/Prizren, Suvoj Reci/Suharekë, Dragašu/Drageš i Orahovcu/Rahovec; opštinski sudovi za prekršaje u Prizrenu/Prizren, Mališevu/Malishevë, Suvoj Reci/Suharekë i Orahovcu/Rahovec.

40 Opštinski sud u Mališevu/Malishevë.

9.2.5. Opštinski sud u Kačaniku/Kaçanik

Srbi počinju da se pojavljuju kao stranke u postupcima pred ovim sudom 2007. godine. Te godine UNMIK je predao ovom sudu tužbe za naknadu štete koje su Srbi podneli protiv Vlade Kosova, Opštine Kačanik/Kaçanik, KFOR-a i UNMIK-a zbog uzurpacije imovine i smetanja državnine. Ista vrsta predmeta prispevala je u ovaj sud i tokom 2008. godine. Opštinski sud nema podatak o tačnom broju ovih predmeta. U svim drugim predmetima koji su u nadležnosti ovog suda stranke su Albanci.

9.3. OPŠTINSKI SUDOVU ZA PREKRŠAJE U REGIONU PRIŠTINE/PRIŠTINË

9.3.1. Opštinski sud za prekršaje u Podujevu/Podujevë

Prema informacijama koje je dobio FHP Kosovo, pripadnici manjinskih zajednica, pre svega Srbi, činili su saobraćajne prekršaje – ukupno 348. Druge prekršaje iz nadležnosti ovog suda činilo je većinsko albansko stanovništvo: 1.999 prekršaja protiv javnog reda i mira, 34.398 saobraćajnih prekršaja, 3.388 privrednih prekršaja i 211 prekršaja protiv javne bezbednosti.

9.3.2. Opštinski sud za prekršaje u Glogovcu/Gllgovc

FHP Kosovo nije dobio podatke o ukupnom broju predmeta koje je ovaj sud primio od osnivanja, već samo o broju saobraćajnih prekršaja koje su činili Srbi (sedam), Bošnjaci (19) i Turci (jedan), dok su strani državljani učinili 17 saobraćajnih prekršaja.

9.3.3. Opštinski sud za prekršaje u Lipljanu/Lipjan

Istraživači FHP Kosovo nisu od suda dobili podatke o ukupnom broju primljenih predmeta, ali su dobili podatak o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica: Srbi se pojavljuju u 1.447 predmeta saobraćajnog

prekršaja, Bošnjaci u 21, Hrvati u 50, Romi u osam, a strani državljani (Makedonci) su učinili četiri saobraćajna prekršaja; prekršaji protiv javnog reda i mira – Aškalijske se pojavljuju u 16 predmeta, Srbi u 163, Hrvati u 16, a Romi u dva predmeta; privredni prekršaji - Hrvati se pojavljuju kao stranke u 14 predmeta, a Aškalijske u 13.

9.3.4. Opštinski sud za prekršaje u Kačaniku/Kaçanik

FHP Kosovo je dobio podatke samo o saobraćajnim prekršajima: sud je primio ukupno 27.383 predmeta, od kojih se u 26.958 Albanci pojavljuju kao stranke, a u 425 strani državljani, pre svega Bugari i Makedonci. Nije zabeleženo da su pripadnici manjinskih zajednica činili saobraćajne prekršaje.³⁷

9.3.5. Opštinski sud za prekršaje u Uroševcu/Ferizaj

Pripadnici manjinskih zajednica činili su prekršaje protiv javnog reda i mira i saobraćajne prekršaje. Sud je primio ukupno 4.350 predmeta koji se odnose na remećenje javnog reda i mira. Albanci se pojavljuju 1.809 takvih predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 25, i to su sve Srbi.³⁸ Sud je primio ukupno 99.018 predmeta saobraćajnih prekršaja. Albanci se pojavljuju kao stranke u 98.629 takvih predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 377, i to: Srbi u 325 predmeta, Bošnjaci u 51 i Turci u jednom predmetu. Strani državljani se pojavljuju kao prekršioci saobraćajnih propisa u ukupno 126 predmeta. Kad su u pitanju drugi prekršaji u nadležnosti ovog suda, kao što su privredni prekršaji i prekršaji protiv javne bezbednosti, tu se i Albanci pojavljuju kao prekršioci. Sud je primio 4.733 predmeta koji se odnose na privredne prekršaje i 128 predmeta koji se odnose na ugrožavanje javne bezbednosti.

10. SUDOVU U REGIONU PRIZRENA/PRIZREN

Sudovi u regionu Prizrena/Prizren osnovani su 2000.³⁹ i 2001. godine⁴⁰ Sve sudije su Albanci u opštinskim sudovima u Suvoj Reci/Suharekë,

Mališevu/Malishevë i Orahovcu/Rahovec i opštinskim sudovima za prekršaje u Suvoj Reci/Suharekë, Mališevu/Malishevë, Orahovcu/Rahovec i Dragašu/Dragash. U Okružnom sudu u Prizrenu/Prizren, opštinskim sudovima u Dragašu/ Dragash i Prizrenu/Prizren pored Albanaca, i pripadnici manjinskih zajednica rade kao sudije: od devet sudija u prizrenskom Okružnom sudu troje su Turci, jedan Bošnjak, a petoro su Albanci. U Opštinskom sudu u Prizrenu/Prizren 10 sudija su Albanci, a tri Bošnjaci. U Opštinskom sudu za prekršaje u Prizrenu/Prizren radi ukupno 10 sudija, od kojih su šest Albanci, tri Bošnjaci, jedan pripadnik turske zajednice i jedan pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. Od dvoje sudija u Opštinskom sudu u Dragašu/Dragash, jedan je Goranac, a jedan Albanac. Administrativno osoblje u opštinskim sudovima i opštinskim sudovima za prekršaje u Suvoj Reci/Suharekë i Mališevu/Malishevë čine Albanci. Međutim, u prizrenskom Okružnom sudu, opštinskim sudovima i opštinskim sudovima za prekršaje u Prizrenu/Prizren, Dragašu/Dragash i Orahovcu/Rahovec, pored Albanaca, koji čine većinu, rade i pripadnici manjinskih zajednica. U Opštinskom sudu u Orahovcu/Rahovec od 12 zaposlenih troje su pripadnici srpske zajednice, jedan je Aškalija, a ostali zaposleni su Albanci. U Opštinskom sudu za prekršaje u Orahovcu/Rahovec od 12 zaposlenih jedan je pripadnik srpske zajednice i jedan je Aškalija, dok su ostalih 10 Albanci. U Opštinskom sudu u Dragašu/Dragash radi 21 administrativni službenik, od kojih su 16 Albanci, a 5 Goranci. U Opštinskom sudu za prekršaje u Dragašu/Dragash od 11 zaposlenih na administrativnim poslovima devetoro su Albanci, a dvoje Bošnjaci. Od 48 zaposlenih u Okružnom sudu u Prizrenu/Prizren 39 su Albanci, troje Turci, jedan Bošnjak i jedan pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. U Opštinskom sudu u Prizrenu/Prizren, od ukupno 37 zaposlenih 32 su Albanci, dvoje Bošnjaci i troje su Turci. U Opštinskom sudu za prekršaje u Prizrenu/Prizren, rdi ukupno 29 zaposlenih na administrativnim poslovima: 18 su Albanci, petoro su Bošnjaci, četvero Turci i dvoje su

pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani.

Kad su u pitanju sudije za prekršaje u Okružnom sudu u Prizrenu/Prizren i opštinskim sudovima u regionu, situacija je sledeća: u Opštinskom sudu u Mališevu/Malishevë sve sudije za prekršaje su Albanci; od 15 sudija za prekršaje u Opštinskom sudu u Suvoj Reci/Suharekë, jedan je Srbin, a ostali su Albanci; od ukupno 16 sudija za prekršaje u Opštinskom sudu u Orahovcu/Rahovec, četvoro su Srbi, jedan je Aškalija, a ostali su Albanci; u Opštinskom sudu u Dragašu/Dragash od pet sudija za prekršaje jedan je Bošnjak, a četvoro su Albanci; u Opštinskom sudu u Prizrenu/Prizren radi 11 sudija za prekršaje, i to 10 Albanaca i jedan Turčin; u prizrenskom Okružnom sudu radi 26 sudija za prekršaje, od kojih su 22 Albanci, dvoje Turci, jedan Bošnjak i jedan Rom.

10.1. Okružni sud u Prizrenu/Prizren

10.1.1. Predmeti iz krivične materije u prvom stepenu

Ukupan broj primljenih predmeta u ovom sudu je 2.258: Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku u 2.173 predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 85: Bošnjaci u 37, Srbi u 28, Turci u 19, a strani državljani u jednom predmetu. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili informaciju o ukupnom broju rešenih predmeta ni o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici etničkih zajednica.

10.1.2. Predmeti iz krivične materije u drugom stepenu

Sud je primio ukupno 2.317 predmeta. Albanci se pojavljuju kao stranke u 2.173 predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 144 predmeta, i to: Bošnjaci u 129 predmeta, Srbi u šest, a Turci u devet predmeta. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili informaciju o ukupnom broju rešenih predmeta, kao ni o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici etničkih zajednica.

10.1.3. Predmeti iz građanske materije

Okružni sud u Prizrenu/Prizren primio je ukupno 4.788 građanskih predmeta u prvom stepenu, od kojih se 4.665 odnose na Albance, a 123 na pripadnike manjinskih zajednica, i to: 97 na Bošnjake, 23 na Turke i tri na Srbe. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili informaciju o ukupnom broju rešenih predmeta, kao ni o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici etničkih zajednica.

10.1.4. Predmeti iz građanske materije u drugom stepenu

U periodu od 2000. godine do septembra 2009. godine Okružni sud u Prizrenu/Prizren primio je ukupno 4.130 predmeta, a u 3.849 njih Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku. Pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju se u 281 predmetu: Bošnjaci u 134, Turci u 68, a Srbi u 79 predmeta. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili informaciju o ukupnom broju rešenih predmeta kao ni o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici etničkih zajednica.

10.2. Opštinski sudovi u regionu Prizrena/Prizren

10.2.1. Opštinski sud u Prizrenu/Prizren

10.2.2. Predmeti iz građanske materije

Od 2000. godine, kada je osnovan Opštinski sud u Prizrenu/Prizren, primljeno je ukupno 9.146 predmeta. Pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke u 938 predmeta, a Albanci u 8,208. Ukupno 485 predmeta, u kojima kao stranke učestvuju pripadnici manjina, je rešeno. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili od suda informaciju o ukupnom broju rešenih predmeta, kao ni o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju Albanci, ni u koliko od navedenih 465 rešenih predmeta se kao stranke pojavljuju Srbi,

Turci, Bošnjaci, ili Romi, Aškalije i Egipćani.

Tokom 2007. i 2008. godine Opštinski sud u Prizrenu/Prizren primio je nekoliko stotina UNMIK-ovih predmeta. Oni se odnose na odštetne zahteve koje su podneli Srbi protiv Vlade Kosova, KFOR-a, UNMIK-a i Opštine Prizren/Prizren zbog uzurpacije njihove imovine i smetanja državine. FHP Kosovo nema podatak o tome koliko je tih predmeta rešeno.

10.2.1.2 Predmeti iz krivične materije

Pripadnici manjinskih zajednica počeli su da se pojavljuju kao stranke u postupcima pred Opštinskim sudom u Prizrenu 2000. godine. FHP Kosovo nema podatke o ukupnom broju primljenih predmeta iz krivične materije, ali je dobio informaciju da se u 587 predmeta pred ovim sudom pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke i to: Srbi u 13 predmeta, Bošnjaci u 439, Turci u 103, pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 24, a strani državljani u osam predmeta.⁴¹ Istraživači FHP Kosovo nisu dobili podatak o tome koliko je ovih predmeta završeno.

10.2.2. Opštinski sud u Mališevu/Malishevë

Opštinski sud u Mališevu/Malishevë primio je ukupno 74.846 predmeta od svog osnivanja: Albanci se pojavljuju kao stranke u 74.816, a pripadnici manjinskih zajednica u 30 predmeta - Srbi u 23, Vlada Srbije u pet i Bošnjaci u dva predmeta. Od 23 predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke u postupku završeno je ukupno sedam, i dva predmeta u kojima se Bošnjaci pojavljuju kao stranke. Tokom 2008. godine Opštinski sud u Mališevu/Malishevë preuzeo je od UNMIK administracije nekoliko stotina odštetnih zahteva koje su podneli Srbi protiv Vlade Kosova, Opštine Mališevu/Malishevë, UNMIK-a i KFOR-a zbog uzurpacije njihove imovine i smetanja državine. Ovi imovinski zahtevi su samo uzeti u razmatranje i ni jedan od njih još nije rešen.

10.3. Opštinski sud u Suvoj Reci/Suharekë

10.3.1. Predmeti iz građanske materije

Pripadnici manjinskih zajednica, u prvom redu Srbi, počeli su da pokreću postupke pred ovim sudom od njegovog osnivanja, 2000. godine, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani su to počeli da rade u 2002. godini. Značajan porast broja predmeta zabeležen je 2004. godine, kada je Opštinski sud primio od UNMIK administracije predmete koji se odnose na povredu imovinskih prava, u kojima Srbi tuže UNMIK, KFOR, Opštinu Suva Reka/Suharekë i Vladu Kosova za uzurpaciju imovine i smetanje državine. Prilmljeno je ukupno 514 tužbi ove vrste. Kad je u pitanju učestalost podnošenja tužbi pre i posle 2004. godine, njihov broj se kreće između 5 i 16 godišnje.

U ovom sudu ima ukupno 2.970 predmeta u radu. U 2.375 Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku, a u 595 pripadnici manjinskih zajednica, i to: Srbi u ukupno 590 predmeta, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u pet predmeta. Od tih 595 predmeta, 36 je rešeno, od kojih se u 31 kao stranke pojavljuju Srbi, a u pet pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. Rešeno je ukupno 759 predmeta od ukupno 2.375 primljenih u kojima se kao stranke u sporu pojavljuju Albanci. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

10.2.3.2. Predmeti iz krivične materije

Opštinski sud u Suvoj Reci/Suharekë primio je ukupno 2.787 krivičnih predmeta. U 2.769 se kao stranke pojavljuju Albanci, a u 18 pripadnici manjinskih zajednica, i to: Srbi u pet predmeta, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 13. Od 568 rešenih predmeta u 558 se Albanci pojavljuju kao stranke u postupku, a u 10 pripadnici manjinskih zajednica - Srbi u tri,

a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u sedam predmeta.

10.2.4. Opštinski sud u Dragašu/Drageash

Većina primljenih predmeta u Opštinskom sudu u Dragašu/Drageash odnose se na povredu imovinskih prava. Prema informacijama kojima raspolaže FHP Kosovo, ovaj sud ne vodi evidenciju po nacionalnoj strukturi podnosilaca tužbi, stoga se u ovom trenutku ne može znati u koliko predmeta se kao stranke u postupku pojavljuju Srbi, Bošnjaci, Goranci ili pripadnici nekih drugih etničkih zajednica ni koliko je takvih predmeta okončano.⁴² Važno je napomenuti da je tokom 2007. i 2008. godine ovaj sud primio veliki broj predmeta od UNMIK administracije, a to su predmeti u kojima Srbi tuže Opštinu Drageash/Drageash, Vladu Kosova, KFOR i UNMIK zbog uzurpacije imovine i smetanja državine. Istraživači FHP Kosovo nisu mogli da dobiju podatke o tačnom broju ovih predmeta, kao i koliko njih je rešeno.

10.2.5. Opštinski sud u Orahovcu/Rahovec

Najveći broj predmeta procesuiranih pred Opštinskim sudom u Orahovcu/Rahovec odnosi se na krivična dela protiv imovine. Tokom 2007. i 2008. godine UNMIK administracija predala je ovom Opštinskom sudu veliki broj predmeta u kojima Srbi tuže opštinu Orahovac/Rahovec, Vladu Kosova, KFOR i UNMIK zbog uzurpacije imovine i smetanja državine. Predstavnici ovog suda nisu imali podatak o tačnom broju ovih predmeta ni koliko je tih predmeta rešeno. Kad su u pitanju ostali parnični predmeti, FHP Kosovo je informisan da se 71 predmetu kao stranke u postupku pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica, od kojih je 36 rešeno. Ne postoje međutim, podaci o etničkoj pripadnosti stranaka u tim postupcima.

Kada su u pitanju građanski predmeti, prilmljeno je ukupno tri predmeta u kojima se kao stranke

⁴² Irfan Kamberi, sekretar Opštinskog suda u Dragašu/Drageash, FHP intervju, 26. mart 2009. godine.

43 K.R. - Bošnjak iz Vitimirice/Vitomiricë, penzioner (FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine.)

44 K.E. - Bošnjak iz Vitimirice/Vitomiricë, nezaposlen (FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine.)

45 B.K. - Egipćanin iz Vitimirice/Vitomiricë (FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine.)

pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica, od kojih je jedan rešen. Nije poznata nacionalnost stranaka u tim predmetima.

Od 11 vanparničnih predmeta u kojima su stranke pripadnici manjina, sedam je rešeno. Nije poznata, međutim, nacionalnost tih stranaka.

Sud je primio pet krivičnih predmeta, od kojih su dva rešena; ne zna se nacionalnost stranaka.

10.3. Opštinski sudovi za prekršaje u regionu Prizrena/Prizren

10.3.1. Opštinski sud za prekršaje u Mališevu/Malishevë

Albanci se pojavljuju kao stranke u gotovo svim predmetima koji se rade u ovom sudu od njegovog osnivanja. Bošnjaci se pojavljuju kao stranke u 2007. godini u tri predmeta koji se odnose na saobraćajne prekršaje. U svim ostalim predmetima stranke su Albanci, i to: u 28.874 predmeta saobraćanih prekršaja, u 1.074 predmeta koji se odnose na ugrožavanje javnog reda i mira, u 2.299 predmeta privrednih prekršaja i u 43 predmeta koji se odnose na dela protiv javne bezbednosti.

10.3.2. Opštinski sud za prekršaje u Suvoju Reci/Suharekë

Od osnivanja ovog suda Albanci se pojavljuju kao stranke u gotovo svim predmetima: u 37.036 predmeta koji se odnose na saobraćajne prekršaje, 2.388 predmeta ugrožavanja javnog reda i mira, u 5.722 predmeta privrednih prekršaja i 42 predmeta koji se odnose na dela protiv javne bezbednosti.

10.3.3. Opštinski sud za prekršaje u Dragašu/Dragash

FHP Kosovo nije dobio od suda podatke o ukupnom broju predmeta, kao ni o broju rešenih predmeta.

10.3.4. Opštinski sud za prekršaje u Orahovcu/Rahovec

Ovaj sud je primio ukupno 49.585 predmeta, od kojih se 45.125 odnose na saobraćajne prekršaje, 1.545 na ugrožavanje javnog reda i mira i 2.915 na privredne prekršaje. Jedine stranke iz manjinskih zajednica su Srbi. Oni su učinili 34 saobraćajna prekršaja, a u 14 predmeta se pojavljuju kao učinioci dela protiv javnog reda i mira. Strani državljani se javljaju kao učinioci saobraćajnih prekršaja u dva predmeta. Sve ostale prekršaje su učinili Albanci. FHP Kosovo nije dobio podatke o predmetima koji se odnose na ugrožavanje javne bezbednosti.

11. PRISTUP SUDOVIMA NA KOSOVU IZ PERSPEKTIVE MANJINA

11.1. Region Peći/Pejë

FHP Kosovo se fokusirao na bošnjačku zajednicu, kao najveću etničku zajednicu u ovom regionu. Pored toga, obavljeno je i nekoliko intervjua s pripadnicima egipćanske zajednice. Obe ove zajednice nisu imale nikakvih problema u obraćanju sudovima u regionu i komunikaciji s njima: obe zajednice komuniciraju na svojim maternjim jezicima (bošnjačkom i albanskom). Bošnjacima se sudske odluke uglavnom dostavljaju na bošnjačkom jeziku.⁴³ Međutim, Bošnjaci se žale da s vremena na vreme primaju sudske odluke na albanskom jeziku.⁴⁴ Za neke od njih to ne predstavlja problem pošto govore albanski.⁴⁵ S druge strane, egipćanima se dostavljaju sva pismena na albanskom jeziku. Ono na šta se obe zajednice najviše žale je sporost sudova u rešavanju predmeta u kojima su stranke Bošnjaci i Egipćani, kao i to da nisu upoznati s svojim pravom na besplatnu pravnu pomoć, iako im je ona potrebna.

Imao sam predmet u sudu u vezi s nelegalnim nošenjem oružja. Imao sam lovačko oružje i valjanu dozvolu za nošenje, ali mi je oružje oduzeto. Suđenje je bilo na mom maternjem jeziku, ali kad je u pitanju prepiska, moram da kažem da sam otišao u sud s dopisom napisanim na bosanskom jeziku, a odluku sam primio na albanskom. Žalio

sam se na odluku o oduzimanju oružja Vrhovnom sudu i još uvek nisam dobio odgovor u vezi s mojim predmetom. Nisam znao za mogućnost besplatne pravne pomoći.

K.R. Bošnjak iz Vitimirice/Vitomiricë, penzioner (FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010.)

Moj predmet se ticao nasledstva i obratio sam se Opštinskom sudu u Peći. Podneo sam dokumentaciju na bosanskom, a dostavljena mi je odluka na albanskom, ali se nisam žalio zbog toga.

K.E. Bošnjak iz Vitimirice/Vitomiricë, nezaposlen (FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine)

Imao sam predmet u vezi s imovinom kod Opštinskog suda u Peći. Podaci iz katastra koje sam podneo sudu bili su na albanskom jeziku. Sudska odluka koju sam primio bila je napisana na albanskom jeziku. Sad, nisam znao za besplatnu pravnu pomoć, inače bih je koristio.

B.K. Egipćanin iz Vitimirice/Vitomiricë (FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine)

11.2. Region Gnjilana/Gjilan

Srbi i Romi u tom regionu smatraju da se slobodno obraćaju opštinskim i opštinskim sudovima za prekršaje i generalno imaju poverenje u pravosudni sistem na Kosovu. Srbi povremeno ulažu pritužbe protiv određenih sudija jer nisu zadovoljni načinom na koji oni vode postupak. Te pritužbe su bile odbačene.⁴⁶ Nisu imali problema u komunikaciji sa administrativnim osobljem i sudijama. Srbima se dostavljaju sva pismena na njihovom maternjem jeziku. U izuzetnim slučajevima, službena dokumentacija im se dostavlja na albanskom jeziku, kao što je slučaj sa katastarskim podacima ili dokumentima iz Uprave za ekonomiju i finansije opštine Gnjilane/Gjilan.⁴⁷ U slučajevima kad su sudije Albanci koji koriste albanski jezik tokom postupka, Srbi dobijaju pomoć sudskog tumača, koji im prevodi postupak na srpski. Za stranke Rome sud ne obezbeđuje dokumentaciju na romskom jeziku, već na srpskom ili na albanskom jeziku, u zavisnosti od toga koji jezik stranka (Rom)

razume. Pripadnici romske zajednice nisu iskazali nezadovoljstvo zbog toga. Obe zajednice, međutim, ozbiljno se žale na efikasnost sudova i brzinu rešavanja predmeta. Taj problem posebno podvlače Srbi, pre svega oni koji su podneli tužbe protiv UNMIK administracije, KFOR-a, kosovske Vlade i opština zbog uzurpacije privatne imovine Srba. Do danas je rešen veoma mali broj tih predmeta, iako su podnesci predati još 2004. godine.⁴⁸ Pored toga, obe zajednice, obični ljudi Srbi i Romi generalno nisu upoznati s mogućnošću korišćenja besplatne pravne pomoći, iako im je bila potrebna. Premda su neki Srbi, kao što su policajci u kosovskoj policiji, nisu bili u poziciji da je koriste, mada im je bila potrebna. Oni smatraju da ne postoji spremnost kod kosovskih institucija za pružanje besplatne pravne pomoći Srbima. Zvanični predstavnici romske zajednice, međutim, kao i predstavnici romske zajednice pri kancelariji za manjine pri Opštini Gnjilane/Gjilan bili su upoznati s pravom na besplatnu pravnu pomoć i s uspehom koristili to pravo.⁴⁹

Nisam znao za besplatnu pravnu pomoć. Niko me nije obavestio da postoji takvo pravo, zato i nisam koristio pravo na besplatnu pravnu pomoć.

R.H. Roma iz Kamenice/Kamenicë
FHP Kosovo intervju, 26. januara 2010.

Znam za besplatnu pravnu pomoć, ali nisam do sada koristio moje pravo, mada mi je bilo potrebno i tražio sam. Mislim da oni koji su obavezni da mi pruže besplatnu pravnu pomoć nisu bili spremni da mi pomognu.

T.M. Srbin iz sela Šilovo/Shillovë
FHP Kosovo intervju, 25. januar 2010.

11.3. Region Prizrena/Prizren

Na osnovu razgovora sa Srbima i Turcima, FHP Kosovo iznosi da se pripadnici obe zajednice slobodno obraćaju svim sudovima u regionu i generalno imaju poverenja u kosovski pravosudni sistem. Prema informacijama Kancelarije za vezu s kosovskim sudovima u Orahovcu/Rahovec Srbi se u većem broju obraćaju kosovskim pravosudnim institucijama.⁵⁰ Važno

46 T.M., Srbin iz sela Šilovo/Shillovë, FHP Kosovo intervju, 25. januar 2010.

47 Ibid.

48 S.J, potpredsednik skušpštine opštine Gnjilane/Gjilan. FHP Kosovo intervju, 25. januar 2010.; I.Z., službenik u Kancelariji za vezu s kosovskim sudovima u Kamenici/Kamenicë i Novom Brdu/Novobrdë, FHP Kosovo intervju, 26. januar 2010.

49 G.H, predstavnik romske zajednice u opštini Gnjilane/Gjilan, FHP Kosovo intervju, 26. januar 2010.; E.K. romski predstavnik u kancelariji za manjine pri Opštini Gnjilane/Gjilan, 26. januar 2010.

50 M.K, Kancelarija za vezu sa kosovskim sudovima u Orahovcu/Rahovec FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine.

51 N.Z. Srbin iz Velike Hoče/Hoqa e Madhe, FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine.; E.S.K, Turčin iz Prizrena/Prizren, FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine.

52 E.Y, Turčin iz Prizrena/Prizren, FHP Kosovo intervju, 28. januar 2010. godine.

53 T.J., šef Kancelarije za vezu s kosovskim sudovima, kancelarija za koordinaciju u Gračanici/Graçanicë. 2 februar 2010.

54 UNMIK administrativna direktiva br. 2005/7 o sprovođenju UNMIK-ove Uredbe br. 2002/13 o osnivanju Specijalnog veća Vrhovnog suda Kosova za pitanja u vezi s Kosovskom povereničkom agencijom.

je naglasiti da je u opštini Prizren turski jezik u službenoj upotrebi, uz srpski i albanski, i da sudovi izdaju dokumenta strankama na sva tri jezika. Međutim, kao što je već istaknuto, sve obrasce priprema Pravosudni savet Kosova i to na srpskom i albanskom jeziku, ali ne i na turskom, premda je taj jezik u službenoj upotrebi u Prizrenu/Prizren.

Srbi i Turci komuniciraju sa administrativnim osobljem i sudijama na svojim jezicima. Sudovi u regionu Prizrena/Prizren obezbeđuju prevod sudskih postupaka na srpski i turski. Dok intervjuisani Turci nisu imali naročito mišljenje o tome da li sudovi ažurno rešavaju predmete, Srbi imaju ozbiljne pritužbe na efikasnost sudova. Srbi su, naime, posebno nezadovoljni rešavanjem tužbi koje su podneli protiv UNMIK administracije, KFOR-a, Vlade i opština u regionu Prizrena/Prizren zbog uzurpacije privatne imovine Srba. Drugi predmeti se rešavaju u kraćem roku.

Kad je u pitanju pravo na besplatnu pravnu pomoć, pripadnici zajednica s kojima je FHP Kosovo razgovarao dali su različite odgovore: neki, i Srbi i Turci, bili su upoznati s tim svojim pravom,⁵¹ dok drugi nisu.⁵² Oni koji su bili informisani o mogućnosti korišćenja besplatne pravne pomoći nisu iskoristili to pravo.

Imali smo oko 300 predmeta u kojima Srbi tuže kosovsku vladu, opštinu Orahovac, UNMIK administraciju i KFOR tražeći odštetu zbog uzurpacije njihove imovine tokom 1998. i 1999. godine. Sudovi su vrlo spori posebno u rešavanju ovih predmeta. Ostali predmeti se rešavaju u kraćem roku.

M.K. Kancelarija za vezu s kosovskim sudovima u opštini Orahovac/Rahovec
FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine

11.4. Region Prištine/Prishtinë

U regionu Prištine/Prishtinë FHP Kosovo je bio fokusiran na predstavnike srpske zajednice u opštinama Priština/Prishtinë i Lipljan/Lipjan. Mišljenja Srba o profesionalnosti i nepristrasnosti

pravosudnih institucija u ovim opštinama znatno se razlikuju: intervjuisani Srbi iz Lipjlana/Lipjan imaju poverenja u sudove u Lipljanu/Lipjan, dok su Srbi iz Prištine/Prishtinë sasvim nezadovoljni kosovskim pravosudnim sistemom. Intervjuisani Srbi iz obe opštine komuniciraju sa zaposlenima u sudovima na svom jeziku, primaju odluke i prate postupke na svom jeziku, uz pomoć prevodilaca. Te činjenice, međutim, bar po mišljenju intervjuisanih Srba iz Prištine/Prishtinë ne stvaraju sliku profesionalnosti i spremnosti kosovskih institucija da postupaju u predmetima u kojima su Srbi stranke na nepristrasan način. Takav utisak pre svega ima veze s nedovoljnom brzinom sudova u rešavanju predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke u postupku, mada je takođe naglašeno da sudoci nisu dovoljno ažurni ni kad su u pitanju predmeti u kojima se Albanci ili pripadnici drugih zajednica pojavljuju kao stranke. Najveće pritužbe se odnose na rad Kosovske agencije za imovinska pitanja (KPA) koja nije uspela da svoj posao radi kako treba.⁵³ Kritike su upućene i na račun neefikasnosti Specijalnog veća Vrhovnog suda koje je formirano da bi rešavalo pitanja koja se odnose na rad KPA.⁵⁴ Intervjuisani Srbi nisu bili upoznati s mogućnošću korišćenja besplatne pravne pomoći, iako im je ona bila potrebna.

Moj predmet je primer neefikasnosti sudstva, primer legalizacije pljačke i etničkog i ekonomskog čišćenja koje moja porodica doživljava. Već godinama i godinama se žalimo na rad kosovskih sudova -namerno odugovlačenje – jer naš predmet je klasičan primer veze i uzajamnih uticaja između politike, kriminala, i institucija koje su demokratske samo na rečima. Do danas smo se žalili: UNMIK-ovom odeljenju za pravosudnu inspekciju, Ministarstvu pravde, Ombudsmanu u Prištini/Prishtinë, predsedniku Kosova, premijeru Kosova, kosovskoj skupštini, ambasadama i kancelarijama za vezu, prištinskom Okružnom i Opštinskom sudu, Vrhovnom sudu Kosova, Kosovskoj policijskoj službi, UNMIK policiji, Odboru za ljudska prava, Ministarstvu za povratak i zajednice, Međunarodnoj kriznoj grupi u Prištini/Prishtinë...Nisam nikad obavešten o

besplatnoj pravnoj pomoći, mada mi je bila potrebna.

Z.S, Srbin iz Prištine/Prishtinë
FHP Kosovo intervju, 17. februar 2010.

Nisam upoznat sa besplatnom pravnom pomoći tako da nisam mogao ni da je koristim. Niko me nije obavestio o tome.

S.T, Srbin iz Lipljana/Lipjan
FHP Kosovo intervju, 3. februar 2010.

OPŠTI ZAKLJUČCI

• **PRISTUP PRAVDI I POVERENJE**

Uprkos činjenici da se u sudske upisnike ne upisuje podatak o nacionalnosti stranaka u postupcima koji se vode u sudovima na Kosovu i na osnovu podataka prikupljenih iz ručno vođenih upisnika, FHP je utvrdio da broj predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjina iz godine u godinu raste. Uopšte uzev, pripadnici manjina ne odbijaju da se obrate insitucijama pravosudnog sistema na Kosovu. Načinjeni su pozitivni koraci uspostavljanjem kancelarija za vezu sa sudovima, koje su pod jurisdikcijom Ministarstva pravde Kosova i koje imaju mandat da pružaju pomoć u prevozu stranaka u postupcima kao i da obezbede prevod osnovnih dokumenata do uspostavljanja kontakta sa advokatima itd.

• **UPOTREBA JEZIKA**

Iz perspektive sudova, Zakon o upotrebi jezika se u potpunosti sprovodi. Međutim, nedovoljan broj sudskih prevodilaca i tumača i nedostatak opreme za simultano prevodenje često usporavaju sudske postupke. Manjak ljudskih i finansijskih resursa ugrožava primenu Zakona o upotrebi jezika. Veliki broj intervjuisanih pripadnika manjina izjavio je da je primao sudske odluke na albanskom jeziku i tek nakon pritužbi odgovorajućem sudu pismena su im dostavljena na njihovom maternjem jeziku.

• **ZASTUPLJENOST**

Bez obzira na kvote koje su uvedene kako bi se obezbedilo da ne-Albanci budu zast-

upljeni sa najmanje 15 odsto u sudovima i tužilaštvima, od čega bi osam odsto bilo rezervisano za Srbe, njihov broj među sudijama, tužiocima i zaposlenima u sudovima još uvek je znatno manji. Nedovoljna zastupljenost manjinskih zajednica može se objasniti neuspehom kosovskog pravosudnog sistema, što je delom rezultat nedostatka kvalifikovanih kandidata iz manjinskih zajednica, a time i prijava za posao. Po nekim mišljenima, reč je i o nedostatku interesovanja među sudijama, posebno u srpskoj zajednici, pošto su plate ponuđene u kosovskim sudovima niže od onih koje se nude u paralelnim [srpskim] strukturama. Rezultati do kojih je došao FHP idu u prilog preporukama Okvirne konvencije Saveta Evrope koje se se odnose na pravne lekove i sprovođenje zakona o tome da je potrebno da vlast na Kosovu pojača napore kako bi unapredili funkcionalnost pravosuđa i uneli poverenje manjinskih zajednica u kosovske sudove, između ostalog, daljim zapošljavanjem pripadnika manjinskih zajednica i bržim rešavanjem predmeta.

• **PРАВНА ПОМОЋ**

Iz perspektive sudova, sve zajednice imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć pod istim uslovima, kao što je propisano Uredbom UNMIK-a br. 2006/36. Razgovori obavljani s pripadnicima manjinskih zajednica pokazuju, pored pozitivnih primera iz regiona Prizrena/Prizren, gde su stranke u sudovima bile obavestene o besplatnoj pravnoj pomoći, da su u drugim opštinama stranke retko obavestavane o mogućnosti da koriste besplatnu pravnu pomoć. Smatrajući da bi širenje informacija o pravnoj pomoći bilo ključno za informisanje što većeg broja stranaka koji ispunjavaju kriterijume za dobijanje te pomoći, FHP Kosovo kao moguće rešenje predlaže kampanju informisanja građana o dostupnoj pravnoj pomoći.

• **EFIKASNOST SUDOVA**

Važno je spomenuti da sudovi moraju da se bore s značajnim problemima, kao što je pomanjkanje tehničkih i ljudskih resursa

za uspešnije procesuiranje većeg broja predmeta. Problem je i nedostatak resursa za rešavanje ovih problema. Svi intervjuisani predstavnici sudova takođe su naglasili da su im prioritet predmeti u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke, ali da imaju ogromne probleme u toku procesuiranja tih predmeta, jer često nemaju tačne adrese stranaka pošto oni više ne žive na ranijim prebivalištimima. Po mišljenju pripadnika zajednica, kritike idu i na račun sporosti postupaka. Po informacijama kancelarija za vezu sa sudovima, postoje velike rezerve prema radu Specijalnog veća Vrhovnog suda, koji se ocenjuje kao loš.⁵⁵

PREPORUKE ZA VLASTI NA KOSOVU

Vlasti bi trebalo da obezbede da se odgovarajuća budžetska sredstva dodele pravosudnom sistemu kako bi se poboljšali tehnički i edukativni kapaciteti pravosudnih institucija u cilju poboljšanja efikasnosti sudova.

Veliki deo budžetskih sredstava trebalo bi odvojiti za povećanje broja sudija uopšte, a posebno onih iz ne-Albanskih zajednica. U tom smislu, vlasti bi trebalo da obezbede sve neophodne uslove za primenu regulatornog okvira kojim se uređuje pravosudni sistem i Ustava Kosova koji propisuju da bi u pravosudnim institucijama trebalo da radi najmanje 15 odsto ne-Albanaca, od čega bi osam odsto zaposlenih trebalo da čine Srbi.

Vlasti treba da obezbede sredstva za kreiranje standardizovanih upisnika/baza podataka svih predmeta u sudovima.

U nadležnosti vlasti je da obezbede uslove za sprovođenje svih zakonskih mera i mehanizama za zaštitu manjinskih prava koje se odnose na rad sudova (kao što su: Uredba UNMIK-a br. 2006/36, Zakon o upotrebi jezika na Kosovu, članovi 12,13, 13.1, 13.2,14; Ustav Republike Kosovo: Glava II, članovi 24, 31 i 32; Glava III, članovi 57, 58,59, 60, 61, i 62; kosovski Zakon br.

03/L-047 o zaštiti i promociji prava zajednica i njihovih pripadnika na Kosovu).

Vlasti moraju da prate da li komisije za pravnu pomoć funkcionišu u skladu sa Uredbom UNMIK-a br. 2006/36 o pravnoj pomoći.

PREPORUKE ZA PRAVOSUDNI SAVET KOSOVA

Pravosudni savet Kosova trebalo bi da obezbedi punu primenu Uredbe UNMIK-a br. 2006/36 o pravnoj pomoći. Pravosudni savet će strogo pratiti da li sudovi obaveštavaju stranke o njihovom pravu na besplatnu pravnu pomoć.

Pravosudni savet Kosova mora da razvije delotvorne mehanizme za ubrzanje sudskih postupaka, pošto je očigledno da tokom godina raste priliv predmeta i broj nerešenih predmeta.

Pravosudni savet Kosova bi trebalo da sačini jedinstvene i standardizovane upisnike/baze podataka za sve sudove i na svim nivoima na teritoriji Kosova, u kojima će se evidentirati podaci o svim premetima. Etnička pripadnost stranaka mora biti navedena u tim upisnicima (zbog nepostojanja kompjuterizovane sudske baze podataka i činjenice da tuženi/okrivljeni nisu klasifikovani prema etničkoj pripadnosti, podaci o krivičnom gonjenju za etnički motivisana krivična dela nisu dostupni).

Potrebno je obučiti zaposlene u sudovima koji će održavati i koristiti upisnike/bazu podataka.

Pravosudni savet Kosova bi trebalo da pripremi sudske pozive, dostavnice, povratnice konosmani, i druga pismena koja se upućuju strankama pripadnicima zajednica i na turskom jeziku, osim albanskog i srpskog, jer je turski jezik u službenoj upotrebi u Prizrenu/Prizren, samim tim i službeni jezik u Okružnom sudu, Opštinskom sudu i Opštinskom sudu za prekršaje u Prizrenu/Prizren.

Pravosudni savet Kosova bi trebalo da se pozabavi potrebama svakog suda na Kosovu kako bi

predložio resurse koji su neophodni za efikasnije funkcionisanje sudova (broj sudija, administrativnog osoblja i prevodilaca; sudnice, sudijski kabineti, kancelarije za administrativno osoblje, oprema za simultano prevodenje, obuke itd.).

PREPORUKE ZA DONATORE

Donatorske agencije bi trebalo da se više fokusiraju na jačanje kapaciteta sudova u tehničkom smislu (baza podataka/upisnik, sudnice, itd.) ali i u smislu edukacije (obuke itd.).

Donatorske agencije bi trebale da podrže inicijative za sprovođenje kampanje za informisanje javnosti u pravnoj pomoći.

Izrazi zahvalnosti:

FHP Kosovo se zahvaljuje na pomoći u sprovođenju istraživanja:

g-di Ajne Gashi, sekretaru Vrhovnog suda, g-dinu Asllanu Rusinovci, referentu u Višem sudu za prekršaje u Prištini/Prishtinë, g-dinu Ferizu Berishi, sekretaru Okružnog suda u Prištini/Prishtinë, g-dinu Ymer Hoxha, predsedniku Okružnog suda u Prizrenu/Prizren, g-di Besi Krajku, predsednici Opštinskog suda u Prizrenu/Prizren, g-dinu Irfanu Kamberiju, sekretaru Opštinskog suda u Dragašu/Dragash, g-dinu Ziji Ramadaniju, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Dragašu/Dragash, g-dinu Hajrullah Aruqi, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Srbici/Skenderaj, g-dinu Fahriju Qollaku, sekretaru Opštinskog suda u Srbici/Skenderaj, g-dinu Bajramu Rami, sekretaru Opštinskog suda u Glogovcu/Glogovc, g-dinu Veselu Goraniju, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Glogovcu/Glogovc, g-dinu Ismajlu Haziriju, sekretaru Opštinskog suda u Vučitrnu/Vushtrri, g-dinu Shaip Merovci, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Vučitrnu/Vushtrri, g-dinu Sadri Krasniqi, sekretaru Opštinskog suda u Kamenici/Kamenicë, g-dinu Islamu Thaqiju, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Kamenici/Kamenicë, g-dinu Agimu Bytyqiju, sekretaru

Opštinskog suda u Mališevu/Malishevë, g-dinu Lulzimu Paqarizi, predsedniku Opštinskog suda za prekršaje u Mališevu/Malishevë, g-dinu Flamuru Hasku, predsedniku Opštinskog suda za prekršaje u Orahovcu/Rahovec, g-dinu Muharremu Preboqi, sekretaru Opštinskog suda u Orahovcu/Rahovec, g-dinu Islamu Azemi, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Gnjilanu/Gjilan, g-dinu Avdirrahimu Gashi, sekretaru Opštinskog suda u Lipljanu/Lipjan, g-di Sevdije Rrahimi, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Lipljanu/Lipjan, g-di Kadrije Goga Lubishtani, sekretaru Opštinskog suda u Uroševcu/Ferizaj, g-dinu Bahri Jashari, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Uroševcu/Ferizaj, g-dinu Ismetu Ahmetiju, sekretaru Opštinskog suda u Podujevu/Podujevë, g-dinu Hakiju Blaku, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Podujevu/Podujevë, g-dinu Haziru Ahmetiju, sekretaru Opštinskog suda u Štrpcu/Shtërpce, g-di Nazife Beqiri, predsedniku Opštinskog suda za prekršaje u Štrpcu/Shtërpce, g-dinu Isufu Hakiju, predsedniku Opštinskog suda za prekršaje u Kačaniku/Kaçanik, g-dinu Kemalu Runjevi, sekretaru Opštinskog suda u Kačaniku/Kaçanik, g-dinu Haxhiji Hotiju, sekretaru Opštinskog suda u Suvoj Reci/Suharekë, g-dinu Mehdiju Sylaj, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Suvoj Reci/Suharekë, g-di Safete Tolaj, predsedniku Opštinskog suda za prekršaje u Dečanima/Deqan, g-dinu Rudin Elezi, sekretaru Opštinskog suda u Đakovici/Gjakovë, g-dinu Muhametu Deliju, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Đakovici/Gjakovë, g-dinu Bajramu Bujupi, sekretaru Opštinskog suda u Istoku/Istog, g-dinu Imeru Demaju, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Istoku/Istog, g-dinu Habibu Morini, sekretaru Opštinskog suda u Klini/Klina, g-di Sabrije Raci, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Klini/Klina, g-di Hydajete Dervishi, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Peći/Pejë, g-dinu Faiku Baliću, direktoru Kulturnog centra u Vitimirici/Vitomiricë, g-dinu Elezu Kurteshi, predstavniku romske zajednice iz Gnjilana/Gjilan, g-dinu Galipu Hyseniju, predsedniku romske zajednice u Gnjilanu/Gjilan, g-dinu Ivici

Živkoviću, službeniku u Kancelariji za vezu sa sudovima u Novom Brdu/NovoBrdë, g-dinu Srđanu Stojanoviću, zameniku gradonačelnika Gnjilana/Gjilan, g-dinu Trifunu Jovanoviću, šefu

Kancelarije za vezu sa sudovima u Gračanici/Graçanicë i g-đi Katarini Micić, službenici u Kancelariji za veze sa sudovima u Velikoj Hoçi/Hoça e Madhe.

Dodatak: Tabela prikaz
 OPŠTINSKI SUD U PEĆI/PEJĚ-
 Krivični predmeti

OPŠTINSKI SUD U PEĆI/PEJĚ- Krivični predmeti	UKUPAN BROJ PRIMLJENIH PREDMETA	PRIMLJENI PREDMETI PREMA NACIONALNOSTI STRANAKA				UKUPAN BROJ REŠENIH PREDMETA	REŠENI PREDMETI PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA				UKUPAN BROJ NEREŠENIH PREDMETA	NEREŠENI PREDMETI PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA						
		ALB	SRB	BOŠ	Stranci		ALB	SRB	BOŠ	Stranci		ALB	SRB	BOŠ	Stranci			
Godina																		
2000.	315	305	1	8	1	213	204	0	8	1	102	101	1	0	0			
2001.	452	442	0	10	0	237	228	0	9	0	215	214	0	1	0			
2002.	348	342	1	5	0	256	251	0	5	0	92	91	1	0	0			
2003.	392	371	1	13	7	167	150	0	11	6	225	222	0	2	1			
2004.	1174	1163	0	8	3	448	443	0	3	2	726	720	0	5	1			
2005.	740	699	20	14	7	724	693	19	7	5	16	6	1	7	2			
2006.	640	616	2	20	2	869	846	2	19	2	-229	-230	0	1	0			
2007.	695	661	2	24	8	991	959	2	22	8	-296	-298	0	2	0			
2008.	1118	1064	6	34	14	992	952	1	28	11	126	112	5	6	3			
2009.	834	818	2	13	1	641	640	0	0	1	193	178	2	13	0			
UKUPNO	6708	6481	35	149	43	5538	5366	24	112	36	1170	1116	10	37	7			

OPŠTINSKI SUD U SRBICI/SKENDERAJ – Parnični predmeti

OPŠTINSKI SUD U SRBICI/SKENDERAJ- Parnični predmeti	Predmeti preneti iz prethodnih godina	Godišnji priliv	Ukupan broj neresjen ih pred.	PRIMLJENI PREDMETI PREMA NACIONALNOSTI STRANAKA				UKUPAN BROJ REŠENIH PREDM.	REŠENI PREDMETI PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA				Ukupno neresjen ih predm.	NEREŠENI PREDMETI PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA				
				ALB	SRB	BOŠ	RAE		ALB	SRB	BOŠ	RAE		ALB	SRB	BOŠ	RAE	
Godina																		
2000.		7	7	7			7	7										
2001.		92	92	90	2		60					32	30	2				
2002.	32	95	127		3		113	108				14	12	2				
2003.	14	179	193		7		164	160	4			25	22	3				
2004.	25	300	325	195	130		164	156	8			161	39	122				
2005.	161	165	326	188	138		145	142	3			181	46	135				
2006.	181	204	385	1	147		201	192	9			184	46	138				
2007.	184	256	440	286	154		173	130	43			243	132	111				
2008.	243	268	511	393	118		370	327	43			141	66	75				
2009.	141	236	377	290	86	1	182	126	56			195	164	30	1			
UKUPNO	981	1802	2783	1450	785	1	1579	1348	166			1176	557	618	1			

OPŠTINSKI SUD U ISTOKU/ISTOG – Ostavinski predmeti

OPŠTINSKI SUD U ISTOKU/ISTOG – Ostavinski predmeti	UKUPAN BROJ PRIMLJENIH PREDMETA	PRIMLJENI PREDMETI PO NACIONALNOSTI STRANAKA					REŠENI PREDMETI PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA					NEREŠENI PREDMETI PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA				
		ALB	SRB	BOŠ	TUR	RAE	ALB	SRB	BOŠ	TUR	RAE	ALB	SRB	BOŠ	TUR	RAE
Godina																
2001.	71	67	1	3			67	1	3							
2002.	95	81	3	8		2	80	3	8		2	1				
2003.	105	84	8	11		2	84	8	11		2					
2004.	87	72	2	10		2	70	2	10		1	2				1
2005.	62	52	4	4		2	50	4	4		2	2				
2006.	69	44	25	8		2	37	25	8		2	7				
2007.	95	52	32	11			48	31	10		4	1	1			
2008.	119	76	29	10		4	64	26	8		2	12	3	2		2
2009.	57	38	17	1		1	25	8	1		1	13	9			
UKUPNO	768	566	121	66		15	525	108	63		12	41	13	3		3

OPŠTINSKI SUD U ISTOKU/ISTOG – Građanski predmeti

OPŠTINSKI SUD U ISTOKU/ISTOG – Građanski predmeti	UKUPAN BROJ PRIMLJ. PREDMETA	PRIMLJENI PREDMETI				UKUPAN BROJ REŠENIH PREDMETA	REŠENI PREDMETI				UKUPAN BROJ NEREŠENIH PREDMETA	NEREŠENI PREDMETI				
		ALB	SRB	BOŠ	RAE		ALB	SRB	BOŠ	RAE		ALB	SRB	BOŠ	RAE	
Godina																
2000.	117	115		2		116	114		2		1	1				
2001.	135	131		4		135	131		4		0	0				
2002.	126	121	3	2		126	121	3	2		0	0				
2003.	199	189	2	8		199	189	2	8		0	0				
2004.	1937	179	1741	7	10	290	177	97	7	9	1647	2	1644	0	1	
2005.	391	239	144	7	1	250	231	12	7	0	141	8	132		1	
2006.	338	308	26	4		294	284	6	4		44	24	20	0	0	
2007.	273	235	25	5	8	234	214	7	5	8	39	22	17			
2008.	334	306	15	9	4	230	217	5	7	1	104	89	10	2	3	
2009.	170	163	6	1		35	33	1	1		135	130	5			
UKUPNO	4010	1986	1962	49	23	1909	1711	133	47	18	2111	276	1828	2	5	

OPŠTINSKI SUD U VUČITRNU/VUSHTRRI – Građanski postupci – Parnice u prvom stepenu

Opštinski sud Vučitrn/Vushtrri– Građanski postupci – parnice u prvom stepenu	Ukupno primljenih predmeta	PRIMLJENI PREDMETI			Ukupno rešenih predm.	REŠENI PREDMETI			Ukupno nerešen. predm.	NEREŠENI PREDMETI			Preneći predm.
		ALB	SRB	BOŠ		ALB	SRB	BOŠ		ALB	SRB	BOŠ	
Godina													
2000.	174	174			124	124			50	50			
2001.	321	317	4		218	214	4		102	102			1
2002.	406	398	8		225	217	8		174	174			7
2003.	517	476	41		352	311	41		161	161			4
2004.	989	557	432		393	252	141		586	295	291		10
2005.	1732	1679	53		666	666			1053	1053			13
2006.	1610	1590	20		657	637	20		944	944			9
2007.	1644	1625	19		648	629	19		982	982			14
2008.	1491	1466	25		557	534	23		934	932	2		
2009.	1133	1124	9		363	356	7		770	768	2		
UKUPNO	10017	9406	611	0	4203	3940	263	0	5756	5461	295	0	58

OPŠTINSKI SUD U KAMENICI/KAMENIĆE – Krivični predmeti

OPŠTINSKI SUD U KAMENICI – Krivični predmeti	Ukupno primljenih predmeta	PRIMLJENI PREDMETI PO NACIONALNOSTI STRANAKA				Ukupno rešenih predm.	REŠENI PREDMETI PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA				Ukupno nerešen. predm.
		ALB	SRB	RAE	Ostali		ALB	SRB	RAE	Ostali	
Godina											
2000.	91	64	1	26		91	64	1	26		0
2001.	163	136	4	23		162	136	4	22		1
2002.	139	120	5	14		138	120	5	13		1
2003.	151	118	16	17		151	118	16	17		0
2004.	293	93	12	188		141	93	12	36		152
2005.	210	171	11	27	1	199	170	11	17	1	11
2006.	148	108	15	25		145	107	15	23		3
2007.	142	103	22	17		132	100	21	11		10
2008.	176	135	20	21		93	79	10	4		83
UKUPNO	1513	1048	106	358	1	1252	987	95	169	1	261

OPŠTINSKI SUD U LIPLJANU/LIPJAN – Ostavinski predmeti

Opštinski sud Lipljan/Lipjan– Ostavinski predmeti	Ukupno primljenih predmeta	PRIMLJENI PREDMETI		Ukupno rešenih predm.	REŠENI PREDMETI		Ukupno nerešen. predm.	NEREŠENI PREDMETI	
		ALB	SRB		ALB	SRB		ALB	SRB
Godina									
2000.	19	11	8	17	9	8	2	2	0
2001.	70	32	38	69	31	38	1	1	0
2002.	109	69	40	107	68	39	2	1	1
2003.	124	57	67	126	58	68	0	0	0
2004.	121	64	57	120	64	56	1	0	1
2005.	83	40	43	77	38	39	6	2	4
2006.	141	84	57	123	78	45	18	6	12
2007.	243	155	88	223	124	99	20	20	0
2008.	247	131	116	133	46	87	114	88	26
2009.	138	109	29	67	40	27	71	69	2
UKUPNO	1295	752	543	1062	556	506	235	189	46

TABELA S BROJEM PRIMLJENIH I REŠENIH PARNIČNIH, OSTAVINSKIH, KRIVIČNIH I VANPARNIČNIH PREMETA U OPŠTINSKOM SUDU U UROŠEVCU/FERIZAJ

Opštinski sud Uroševac/Ferizaj	Građanske parnice										Ostavina						Vanparnični predmeti						Krivični predmeti								
	ALB			OSTALI			SRBI			ALB			SRBI			ALB			SRBI			ALB			SRBI			OSTALI			
	UKUPNO	REŠ	PRI M	PRIM	REŠ	NE REŠ	PRIM	REŠ	PRI M	REŠ	NE REŠ	PRIM	REŠ	PRI M	REŠ	NE REŠ	PRIM	REŠ	PRI M	REŠ	NE REŠ	PRIM	REŠ	PRI M	REŠ	NE REŠ	PRIM	REŠ	PRI M	REŠ	NE REŠ
2000.	7	47		0	0	43	40	2	2	2	779	288				779	288	10	1	9	4										
2001.	399	156		12	11	138	126	34	34		809	674		1		809	674	12	5	7	17	10									
2002.	493	273	2	32	13	255	237	52	50	2	650	548	5	4	1	650	548	16	3	13	12	4									
2003.	457	258	1	59	29	30	271	200	48	2	736	558	1			736	558	10	10		8	6									
2004.	2525	269	2	2019	38	81	268	216	37	37	681	346	5	4	1	681	346	3	9		1	5									
2005.	750	334	1	147	16	1	370	233	45	41	879	384	8	4	4	879	384	1	7	8	1	1									
2006.	776	258	1	289	9	0	408	287	38	31	805	458	10	4	6	805	458	1	1	2	2										
2007.	614	353	1	167	55	2	340	239	53	35	948	650	17	6	11	948	650	1	1		2	1									
2008.	441	329		68	27	41	303	233	34	28	1087	691	2	1	1	1087	691	2	1	1											
2009.	190	176		63	23	40	224	109	23	20	542	407	5	2	3	542	407	1													
UKUPNO	6798	245	6	2856	221	35	2620	1920	368	6	7916	5004	53	26	27	7916	5004	57	38	38	47	30									

DODATAK 2

ZAKONSKI OKVIR KOJIM SE UREĐUJU PITANJA NACIONALNIH MANJINA – HRONOLOGIJA:

UREDBA UNMIK-a br. 2001/9 O USTAVNOM OKVIRU ZA PRIVREMENU SAMOUPRAVU (15. maj 2001.) - Poglavlja 3 i 4

Ustavni okvir za privremenu samoupravu uspostavio je celovit pravni okvir za samoupravu u oblasti zakonodavne, izvršne i pravosudne vlasti. Iako je dao široke nadležnosti kosovskim institucijama, najvišu vlast ostavlja isključivo Misiji Ujedinjenih Nacija na Kosovu (UNMIK). Ustavni okvir za privremenu samoupravu je prvi propis u kome se prava zajednica detaljnije definišu. Kako je napomenuto, termin „zajednica” široko je definisan kao „zajednica stanovnika koji pripadaju istoj etničkoj, verskoj ili jezičkoj grupi”. U Poglavlju 3 Ustavnog okvira navodi se da bi privremene institucije samouprave (PISG) trebalo da se pridržavaju međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda i da obezbeđuju njihovo poštovanje, a to su prava utvrđena u: a) Univezalnoj deklaraciji o ljudskim pravima; (b) Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenim protokolima; (c) Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima i njegovim protokolima; (d) Konvenciji o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije; (e) Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena; (f) Konvenciji o pravima deteta; (g) Evropskoj povelji o regionalnim i manjinskim jezicima; i (h) Okvirnoj konvenciji Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina. Poglavlje 4 sadrži opšte odredbe o pravima zajednica i njihovih pripadnika. Ustavni okvir predstavlja važnu okosnicu kosovskog pravnog sistema.

<http://www.unmikonline.org/constframework.htm>

UREDBA UNMIK-a br. 2000/1 O ZAJEDNIČKOJ PRIVREMENOJ ADMINISTRACIJI NA KOSOVI (14. januar 2000.)

Uredba UNMIK-a br. 2000/1 o zajedničkoj privremenoj administrativnoj strukturi nalaže da sve zajednice budu uključene u upravljanje privremenom administracijom kao i da budu pravično zastupljene.

<http://www.unmikonline.org/regulations/2000/reg01-00.htm>

UREDBA UNMIK-a br. 2000/45 O SAMOUPRAVI OPŠTINA NA KOSOVU (11. avgust, 2000.)

Sledeći važan korak ka obezbeđivanju učešća manjina načinjen je u avgustu 2000. godine, kada je Specijalni predstavnik Generalnog sekretara (SRSG) doneo Uredbu br. 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu. U Odeljku 2, članu 2.3 kaže se: „Svi organi i tela opštine dužni su da obezbede da stanovnici opštine uživaju sva prava i slobode bez razlikovanja po bilo kom osnovu, kao što su rasa, etnička pripadnost, boja kože, pol, jezik, religija, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, imovina, rođenje ili drugi status, i da imaju pravične i ravnopravne mogućnosti za zapošljavanje u opštinskim službama na svim nivoima.”

Kroz svoju politiku i praksu, opštine ostvaruju potrebe za unapređenjem suživota svojih stanovnika i

stvaraju odgovarajuće uslove koji će omogućiti svim zajednicama izražavanje, očuvanje i razvoj njihovog etničkog, kulturnog, verskog i jezičkog identiteta. U ovoj Uredbi termin „zajednice” označava zajednice stanovnika koji pripadaju istoj etničkoj, verskoj ili jezičkoj grupi.

<http://www.unmikonline.org/regulations/2000/reg45-00.htm>

ZAKON PROTIV DISKRIMINACIJE, br. 2004/3 (19. februar 2004.)

Svrha ovog zakona je sprečavanje i suzbijanje diskriminacije, promovisanje stvarne jednakosti i sprovođenje načela ravnopravnosti građana Kosova pred zakonom (*član 1*).

Uređenje ovih pitanja koja se odnose na nediskriminaciju zasniva se na:

- a) načelu ravnopravnosti - neće biti nikakve neposredne ili posredne diskriminacije bilo koje osobe ili osoba na osnovu pola, roda, uzrasta, bračnog stanja, jezika, fizičkog ili mentalnog nedostatka, seksualnog opredeljenja, političke pripadnosti ili uverenja, etničkog porekla, nacionalnosti, veroispovesti ili verovanja, rase, društvenog porekla, imovine, rođenja ili bilo kog drugog statusa;
- b) načelu pravične zastupljenosti svih osoba i svih pripadnika zajednica kad je u pitanju zaposlenost u javnim organima na svim nivoima;
- c) načelu razumevanja i međuetničke tolerancije među građanima Kosova (*član 2*); i
- (j) načelu pravičnog suđenja i pravičnog postupanja pred sudovima i svim drugim pravosudnim organima (*član 4*).

http://www.unmikonline.org/regulations/2004/re2004_32ale04_03.pdf

SPORAZUM IZMEĐU UNMIK-a I SAVETA EVROPE (CoE) O TEHNIČKIM ARANŽMANIMA U VEZI S OKVIRNOM KONVENCIJOM ZA ZAŠTITU NACIONALNIH MANJINA (30. jun 2004.) - članovi 1. i 2.

Sprovođenje Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjinama Kosovu nadgleda CoE (*član 1. o poštovanju Okvirne konvencije i član 2. o modalitetima nadgledanja*).

<http://www.unhcr.org/refworld/category,LEGAL,COE,,SRB,441821b44,0.html>

REZOLUCIJA KOMITETA MINISTARA SAVETA EVROPE O SPROVOĐENJU OKVIRNE KONVENCIJE NA KOSOVU (21. jun 2006.)

[http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/E90EFF7A926630B2C125-73A600463555/\\$file/Resolution+ResCMN\(2006\)9.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/E90EFF7A926630B2C125-73A600463555/$file/Resolution+ResCMN(2006)9.pdf)

UREDBA UNMIK-a br. 2006/36 O PRAVNOJ POMOĆI (7. jun 2006.)

Svrha ove uredbe je da uspostavi jedinstven sistem pravne pomoći u krivičnim, građanskim i upravnim pitanjima, kojim će se obezbediti puna zaštita prava i interesa zajednica u skladu sa međunarodnim instrumentima. Ovom Uredbom je uspostavljena Komisija za pravnu pomoć, kao nezavisno telo za

pružanje pravne pomoći onima kojima bi bez toga pristup pravdi bio uskraćen usled nedostatka sredstava. Pod rukovodstvom Komisije, kojoj je odgovorna, Kancelarija za koordinaciju pravne pomoći ima svojstvo sekretarijata Komisije zaduženog za upravljanje sistemom pravne pomoći i nadzor nad pet okružnih biroa za pravnu pomoć. U Poglavlju 1, članu 2.4 (*Rukovodeća načela*) kaže se: „Pravna pomoć biće pužana bez neposredne ili posredne diskriminacije bilo kog lica na osnovu pola, roda, uzrasta, bračnog stanja, jezika, mentalnog ili fizičkog nedostatka, seksualne orijentacije, političke pripadnosti ili uverenja, etničkog porekla, nacionalnosti, veroispovesti ili verovanja, rase, socijalnog porekla, rođenja ili bilo kog drugog statusa.“ Član 2.5 predviđa da sistem pravne pomoći bude usagalašen s važećim zakonom i da pravna pomoć bude pružana na jezicima propisanim važećim zakonom, a naročito Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina. Član 10 Uredbe odnosi se na kriterijume za dobijanje pravne pomoći i detaljno navodi kategorije lica, prema redosledu prvenstva za dodelu sredstava, koji ispunjavaju uslove za dobijanje pravne pomoći.

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2006regs/RE2006_36.pdf

KOSOVSKI ZAKON O UPOTREBI JEZIKA – Zakon br. 02/L-37 (26. jul 2006.)

Svrha ovog Zakona je poštovanje jezičkog identiteta svih osoba i stvaranje ambijenta u kome će sve zajednice moći da izražavaju i čuvaju svoj jezički identitet. U opštim odredbama Zakona o upotrebi jezika opisuje se upotreba službenih jezika, kao i jezika zajednica čije jezik nije u službenoj upotrebi, u kosovskim institucijama i drugim organizacijama i preduzećima koja obavljaju javne funkcije i usluge. U Zakonu se utvrđuje ravnopravan status albanskog i srpskog, kao jezika u službenoj upotrebi na Kosovu i njihova ravnopravnu upotrebu u svim kosovskim institucijama. U Zakonu se takođe kaže da će se u opštinama upotrebljavati i jezici drugih zajednica, kao što su turski, bošnjački i romski, kao službeni jezici pod uslovima definisanim Zakonom.

http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2006_02-L37_en.pdf

SVEOBUH VATNI PREDLOG ZA REŠENJE STATUSA KOSOVA - MARTI ATHISARI (2. februar 2007.)

U aprilu 2007. godine, Specijalni izaslanik UN Marti Ahtisari podneo je Savetu bezbednosti UN svoj sveobuhvatni plan za rešenje statusa Kosova („Ahtisarijev plan“). Ahtisarijev plan obuhvata glavni tekst sa 15 članova, u kojima se utvrđuju opšta načela, kao i 12 aneksa u kojima se ta načela razrađuju. U fokusu Ahtisarijevog plana je zaštita prava, identiteta i kulture kosovskih ne-albanskih zajednica, uključujući i uspostavljanje okvira za njihovo aktivno učešće u javnom životu. Specijalni izaslanik Ahtisari je takođe predložio da Kosovo postane nezavisno, uz period međunarodne supervizije. Druge ključne odredbe ovog rešenja predviđaju: **Multietničku demokratiju** - kosovsko multietničko društvo će upravljati samim sobom na demokratski način i uz puno poštovanje vladavine prava, ljudskih prava i osnovnih sloboda, uz unapređenje mira i prosperiteta za sve svoje stanovnike); **Ustav Kosova** u koji će biti ugrađena ova načela: **Manjiska prava i učešće manjina** - središnji element Plana je zaštita i unapređenje prava svih ljudi i zajednica na Kosovu, uključujući zaštitu njihove kulture, jezika, obrazovanja i simbola zajednice. Plan takođe predviđa zastupljenost kosovskih ne-Albanaca u najvažnijim političkim institucijama kako bi se očuvala njihova prava i ohrabrilo njihovo aktivno učešće u javnom životu; **Decentralizaciju** – Ahtisarijev plan predlaže davanje širokih ovlašćenja opštinskim vlastima. Srpska zajednica na Kosovu bi

imala visok stepen nadležnosti za svoje poslove, što uključuje zdravstvenu zaštitu i visoko obrazovanje. Oblasti u kojima srpska zajednica čini većinu imale bi široku finansijsku autonomiju i mogle bi da na transparentan način primaju sredstva iz Srbije i uspostavljaju međupštinska partnerstva i prekograničnu saradnju sa srpskim institucijama. Formiralo bi se ili znatno proširilo šest većinskih srpskih opština: Gračanica/Graçanicë, Novo Brdo/Novoberdë, Klokot/Kllokot, Ranilug/Ranillug, Parteš/Partesh (već formirane) i Mitrovica/Mitrovicë. Kosovski pravosudni sistem bio bi etnički nezavisan, profesionalan i nepristrasan. Planom se takođe predviđa formiranje novog Ustavnog suda.

<http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Europa/Suedosteuropa/Downloads-und-Dokumente/Ahtis-aari-Plan.pdf>

USTAV REPUBLIKE KOSOVO (15. jun 2008.)

Ustav Republike Kosovo stupio je na snagu 15. juna 2008. godine. On sadrži odredbe koje se odnose na javne funkcije zasnovane na načelima jednakosti pred zakonom i poštovanju osnovnih prava i sloboda, u skladu s međunarodnim standardima. Pored toga, Ustav ide i korak dalje predviđajući sprovođenje mera za zaštitu i unapređenje prava pojedinaca i grupa koje su u neravnopravnom položaju.

<http://www.kushtetutakosoves.info/repository/docs/Constitution.of.the.Republic.of.Kosovo.pdf>

Glava II: Osnovna prava i slobode - članovi 24, 31. i 32.

Glava II Ustava Kosova sadrži članove koji opisuju osnovna prava i slobode koja se odnose na: jednakost pred zakonom (član 24.), pravo na pravično i nepristrasno suđenje (član 31.) i pravo na pravni lek (član 31).

Glava III: Prava zajednica i njihovih pripadnika - članovi 57, 58, 59, 60, 61. i 62.

Glava III sadrži članove koji opisuju specifična prava, pored ljudskih prava i osnovnih sloboda navedenih u Glavi II, stanovništva koje pripada istoj nacionalnoj, ili etničkoj, ili jezičkoj, ili verskoj grupi koja je tradicionalno prisutna na teritoriji Kosova (zajednice). Pored toga, u Glavi III opisane su zakonske obaveze koje proističu iz člana 58. koji se odnosi na odgovornosti kosovske države kad je u pitanju obezbeđivanje odgovarajućih uslova da bi se omogućilo zajednicima i njihovim pripadnicima da sačuvaju, zaštite i razvijaju svoje identitete. Zatim, u članu 59. se navodi da pripadnici zajednica imaju pravo, individualno ili kao zajednica, da: izražavaju, održavaju i razvijaju svoju kulturu i čuvaju suštinske elemente svog identiteta, odnosno veroispovest, jezik, tradiciju i kulturu; stiču obrazovanje u javnim obrazovnim ustanovama na jednom od zvaničnih jezika Republike Kosovo po svom izboru, na svim nivoima; upotrebljavaju svoj jezik i pismo u odnosima sa opštinskim vlastima ili lokalnim kancelarijama centralne vlasti u oblastima u kojima predstavljaju dovoljan udeo u stanovništvu, kako je to propisano zakonom. Član 60. odnosi se na uspostavljanje Konsultativnog veća za zajednice, koje deluje pod okriljem Predsednika Republike Kosovo i u kome su zastupljene sve zajednice. Konsultativno veće ima mandat da: obezbeđuje mehanizam za redovnu razmenu mišljenja između zajednica i Vlade Kosova i pružanje mogućnosti zajednicama da u početnoj fazi daju komentare na zakonodavne i političke inicijative, koje može da pripremi Vlada; predlažu takve inicijative i nastoje da njihova mišljenja budu budu uključena u relevantne projekte i programe. Zastupljenost u javnim institucijama i institucijama lokalne uprave predmet je članova 61. i 62. ove Glave.

**ZAKON O ZAŠTITI I UNAPREĐENJU PRAVA ZAJEDNICA I NJIHOVIH PRIPADNIKA NA
KOSOVU – Zakon br. 03/L- 047 (13. mart 2008.)**

[http://www.gazetazyrtare.com/e-gov/index.php?option=com_content&task=view&id=148&Itemid=56
&lang=en](http://www.gazetazyrtare.com/e-gov/index.php?option=com_content&task=view&id=148&Itemid=56&lang=en)